

De kracht van verbinding

De rol van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie

Tussentijdse bevindingen uit Drop In regio Twente

 Drop In

De kracht van verbinding

De rol van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie

Tussentijdse bevindingen uit Drop In regio Twente.

Auteurs:

dr. Tamar Shibolet
Viviënne Smit-Wolterink MA

Lectoraat Social Work, Saxion Hogeschool

Deze rapportage is tot stand gekomen in samenwerking met de volgende jongerenwerkers:

Karin Gelderblom, Vanessa Patawala, Sara ten Breul, Yasin Guclu en Merle de Vos.

sociaalwerknederland.nl/project/drop-in

saxion.nl/onderzoek/lectoraten/social-work

Dit onderzoek is mogelijk gemaakt met subsidie van Ministerie van Justitie en Veiligheid en het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Samenvatting

Dit rapport 'De kracht van verbinding: de rol van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie' doet verslag van de tussentijdse resultaten van een driejarig onderzoek (project Drop In) naar de rol van het jongerenwerk in de preventie van jeugdcriminaliteit in Twente. Aanleiding zijn de zorgen omtrent een kleine groep jongeren. Hoewel jeugdcriminaliteit in Nederland daalt, is er sprake van een verharding en verjonging binnen deze groep.

Doel en context van het onderzoek

Het project "Drop In" is een initiatief van Sociaal Werk Nederland en onderdeel van het landelijke programma Preventie met Gezag. Het project wordt in Twente uitgevoerd door Saxion Hogeschool in samenwerking met jongerenwerkorganisaties Wijkkracht en Avedan. Het doel is om de rol van jongerenwerk in criminaliteitspreventie te verduidelijken en handelingsperspectieven van jongerenwerkers te versterken.

Onderzoeksvragen

De centrale vraag is: Hoe kan het jongerenwerk optimaal bijdragen aan criminaliteitspreventie bij jongeren van 12–27 jaar? De vier deelvragen richten zich op de rol van jongerenwerkers, hun samenwerking met partners, de ervaringen van jongeren en stakeholders, en hoe de aanpak met betrekking tot criminaliteitspreventie versterkt kan worden.

Belangrijkste bevindingen

- Rol van jongerenwerkers: Jongerenwerkers spelen een cruciale rol in zowel algemene als specifieke criminaliteitspreventie. Ze signaleren risicofactoren, bieden perspectief aan jongeren, bouwen vertrouwensrelaties op en begeleiden jongeren richting positieve keuzes. Jongerenwerkers hebben echter meer moeite met het bereiken en ondersteunen van jongeren met verhoogd risico op criminaliteit en hiervoor is specialistische expertise en handelen op het terrein van jeugd en veiligheid nodig.
- Jongerenwerkers passen in de praktijk (vaak impliciet) de 12 methodische principes van het jongerenwerk toe (zie bijlage 1). Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt echter dat, specifiek voor het werken met jongeren die een verhoogd risico lopen op betrokkenheid bij criminaliteit, aanvullend een 13e methodische principe relevant is: waarborgen van veiligheid
- Analyse van de data laat vier handelingscategorieën van jongerenwerk gericht op criminaliteitspreventie zien:
  1. Signaleren: Jongerenwerkers herkennen risicogedrag op individueel, groeps- en maatschappelijk niveau.
  2. Preventieve middelen: Verdekte educatieve activiteiten zoals sportactiviteiten en spelletjesavonden worden ingezet om jongeren te bereiken, contact te leggen en

betekenisvolle relaties tussen jongerenwerkers en jongeren te vormen. Vanuit deze verbinding kan aan verdere doelen gewerkt worden.

3. Samenwerking: Er is intensieve samenwerking met scholen, politie, en gemeenten, maar de positionering van het jongerenwerk binnen de keten kan sterker. Samenwerking tussen jongerenwerkers en ouders vindt beperkt plaats en moet verder uitgebreid worden.
  4. Deskundigheidsbevordering: Jongerenwerkers willen hun methodisch handelen versterken, o.a. door bewuster gebruik te maken van de 12 methodische principes van het jongerenwerk. Het inzetten van ervaringskennis (nabijheid) en rolmodellen is hierbij een specifiek aandachtspunt.
- Ervaringen van jongeren: Jongeren waarderen het jongerenwerk als veilige plek waar ze zichzelf kunnen zijn. Ze ervaren steun, vertrouwen en ruimte voor talentontwikkeling. Ze zien jongerenwerkers als laagdrempelige en betrouwbare gesprekspartners. In het kader van criminaliteitspreventie vragen sommige jongeren zich af of de jongerenwerkers voldoende zicht hebben op criminele activiteiten. Ook zijn er jongeren die het jongerenwerk (zouden) vermijden wanneer jongeren die betrokken zijn bij criminele activiteiten (of bij we ze dat vermoeden) bij het jongerenwerk aanwezig zijn.
  - Ervaringen van stakeholders: Netwerkpartners erkennen de waarde van jongerenwerk, maar signaleren ook knelpunten zoals beperkte zichtbaarheid op straat en spanningen rondom informatiedeling. Hoewel er in Twente al veel goede en structurele samenwerking en afstemming tussen de netwerkpartners plaatsvindt, kan deze nog verder versterkt worden. Hiervoor is aandacht voor gezamenlijke doelen en visie op criminaliteitspreventie essentieel.

Aanbevelingen

- Meer inzetten op ervaringsdeskundigheid en peer-support.
- Verkennen van individuele aanpak naast groepsaanpak.
- Betere registratie en zichtbaarheid van jongerenwerk.
- Versterken van samenwerking met ouders en scholen.
- Verkennen van uitbreiding van ambulante jongerenwerk.
- Reflectie op inclusie versus exclusie van jongeren binnen het jongerenwerk.

Vervolg

In de tweede helft van het project worden, gebaseerd op de opgedane inzichten, handelingsplannen ontwikkeld, uitgevoerd, geëvalueerd en doorontwikkeld. Hierbij worden jongeren, jongerenwerkers en netwerkpartners actief betrokken.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding.....	5
1.2 Achtergrond.....	6
2. Wat leert de theorie over de rol van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie?	9
2.1 Jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit.....	10
2.2 Risico en beschermende factoren voor jeugdcriminaliteit.....	10
2.3 Jongerenwerk.....	13
3. Onderzoeksmethoden	16
3.1 Doel- en vraagstelling.....	17
3.2 Hoe hebben we het onderzoek gedaan?.....	17
4. Resultaten	20
4.1 Rol van jongerenwerkers in criminaliteitspreventie.....	21
4.2 Samenwerken aan criminaliteitspreventie in partnerschap.....	29
4.3 Ervaringen van jongeren met de inzet van het jongerenwerk.....	32
5. Conclusies en aanbevelingen voor vervolgonderzoek	36
5.1 Voorlopige bevindingen.....	37
5.2 Verdieping en versterking van de handelingsperspectieven van het jongerenwerk.....	38
Bronnen	40

1. Inleiding

In juni 2023 kopt Oost met “Jeugdcriminaliteit in Twente verhardt: zware mishandelingen en berovingen door minderjarigen”. Het artikel schetst een beeld van een groep van twintig jongeren tussen de 13 en 18 jaar oud die met elkaar in contact komen via social media en verantwoordelijk is voor een reeks zware mishandelingen in de omgeving van Hengelo.

Het is de zogenoemde ‘Bridge-groep’. [...] “Zulke heftige mishandelingen door een grote groep jongeren hebben we hier niet eerder gezien”, zegt de Hengelose burgemeester Sander Schelberg. “Het heeft ons echt verbaasd. Jongeren die geen idee hebben waar ze mee bezig zijn. Het gebeurt snel, maar het heeft grote gevolgen voor het slachtoffer en de ouders.” [...] Van de minderjarige ouders blijkt het gros in ‘normale’ gezinnen op te groeien, stelt Carlo Dronkers, officier van Justitie. “Dan hebben we het dus over kinderen die in een goede omgeving opgroeien. Waarbij er geen enkel signaal is dat ze op het verkeerde pad raken. [...] Het is een flinke verandering in het beeld dat de politie in Hengelo van jeugdgroepen had. “We zagen altijd dat het begon met wat hinder, daarna overlast en daarna werd een jeugdgroep mogelijk crimineel. Maar nu zien we een groep ontstaan die vanaf het begin al crimineel is. En dat gaat ook nog eens op een andere manier.” [...] “Uiteindelijk moeten we met alle partijen zoeken naar oplossingen. De volledige grip zullen we er nooit op krijgen, maar we kunnen een hoop voorkomen. Goed in contact zijn met jongeren en hun ouders. En partners als scholen, jongerenwerkers en jeugdagenten kunnen veel betekenen”.

(Oost, 2023, 3 juni)

1.1 Aanleiding

Hoewel jeugdcriminaliteit in Nederland over de gehele linie sinds 2007 daalt, blijkt een klein deel van de jongeren steeds eerder betrokken te zijn bij misdrijven waarin bovenmatig geweld en georganiseerde misdaad voorkomen (Weijers, 2022). De literatuur beschrijft een verjonging en verharding onder een kleine groep jongere minderjarigen die betrokken is bij ernstige geweldsdelicten (De Jong, 2022; Weijers, 2022; Van der Laan et al., 2021). Deze delicten worden ook wel High Impact Crimes (HIC) genoemd omdat zij een grote impact hebben op slachtoffers, de directe omgeving en/

of het veiligheidsgevoel in de maatschappij (Beijersbergen, Blokdijk & Weijters, 2018). Ook al betreffen deze negatieve ontwikkelingen een kleine groep binnen de jeugd, ze leveren wel een risico op voor het veilig opgroeien, de identiteitsontwikkeling en de toekomstperspectieven van deze groep jongeren in Nederland; de zogeheten “jonge aanwas” van jeugdcriminaliteit in Nederland (hierna ‘jongeren met verhoogd risico op criminaliteit’ genoemd). Jeugdcriminaliteit heeft een negatief effect op de leefomgeving en identiteitsontwikkeling van jongeren, en hangt samen met slachtofferschap, uitbuiting en misbruik van jongeren (De Jong, 2022).

In de afgelopen jaren is het jongerenwerk meer in beeld gekomen als preventieve partner bij jeugdcriminaliteit, onder meer door het landelijke programma Preventie met Gezag. Dit programma heeft de ambitie om te voorkomen dat kinderen en jongeren in de ondermijnende criminaliteit belanden en/of daarin doorgroeien. Dit door hen weerbaarder te maken en perspectief te bieden, grenzen te stellen en door de voedingsbodem voor ondermijnende/georganiseerde criminaliteit aan te pakken. Het jongerenwerk is een sociale basisvoorziening in de wijk en is fundamenteel voor een sterke pedagogische basis (zie 2.2.2. De rol van de pedagogische basis in criminaliteitspreventie).

Jongerenwerkers staan dicht bij de leefwereld van jongeren en weten als geen ander hoe zij risico’s kunnen signaleren en jongeren kunnen begeleiden in het maken van positievere keuzes. Door preventief in te grijpen bij jongeren die (verhoogd) risico lopen, kan voorkomen worden dat jongeren afglijden en doorgroeien binnen de (jeugd) criminaliteit.

De Jong (2022) geeft aan dat jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit mogelijk iets anders nodig hebben dan het reguliere jongerenwerk of straathoekwerk. Hij stelt dat in het huidige speelveld deze zogenoemde 2% doelgroep in een ‘preventie-gat’ zweeft tussen regulier jongerenwerk en gespecialiseerde jeugdzorg. Vaak ondervinden jongerenwerkers of straathoekwerkers moeilijkheden om jongeren die behoren tot de jonge aanwas te betrekken bij groepsgerichte activiteiten of individuele begeleiding. Het jongerenwerk en straathoekwerk worstelt met deze kwestie en ook voor de gemeente en partners vanuit het veiligheidsdomein is niet altijd duidelijk welke rol ze precies kunnen toebedelen aan het jongerenwerk en straathoekwerk en wat er van hen verwacht mag worden voor welke groepen jongeren. Het lectoraat Social Work van Saxion doet samen met twee jongerenwerkorganisaties in Twente praktijkgericht onderzoek naar de rol en bijdrage van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie bij jongeren in de leeftijd 12-27 jaar.

Dit onderzoek maakt deel uit van het 3-jarige project Drop In, uitgevoerd vanuit Sociaal Werk Nederland met financiële middelen vanuit het landelijke programma Preventie met Gezag. Voor het realiseren van de projectambitie heeft Sociaal Werk Nederland drie regionale werkplaatsen opgericht in Noord-Holland, Limburg en Twente. In Twente

werken jongerenwerkers, jongeren, onderzoekers van het lectoraat Social Work (Saxion) en andere stakeholders in samenwerking aan de doorontwikkeling van het vakmanschap van jongerenwerkers gericht op criminaliteitspreventie. Met het doel om handelingsperspectieven van jongerenwerkers gericht op criminaliteitspreventie te onderbouwen en te versterken.

1.2 Achtergrond

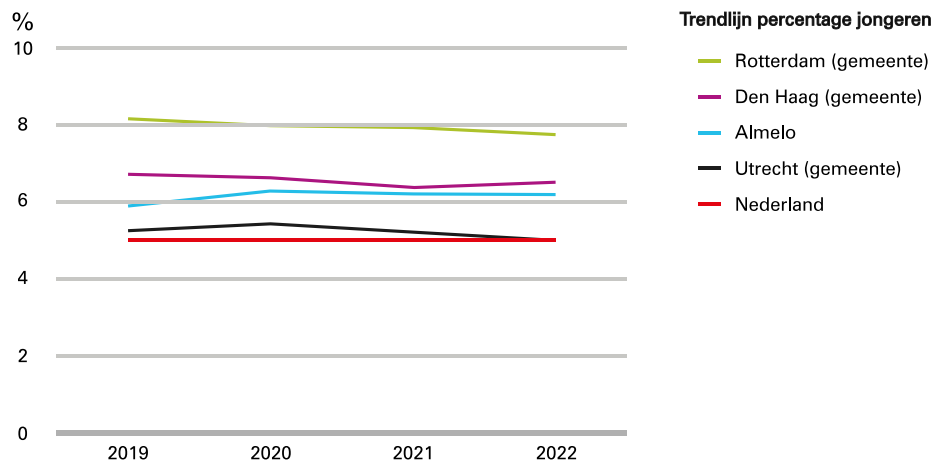
1.2.1 Jeugdcriminaliteit in regio Twente

Voor dit onderzoek richten wij ons op de gemeenten Borne, Almelo, Hengelo en Haaksbergen. Deze gemeenten zijn geselecteerd omdat zij, tijdens de start van dit project, geen Preventie met Gezag gemeenten waren. De Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC) biedt inzicht in de mate van jeugdcriminaliteit in gemeenten en is gebaseerd op data van de politie, het Openbaar Ministerie (OM), de rechterlijke macht en zelf-rapportages onder jongeren. In de MJC is te zien dat het aantal jonge verdachten van misdrijven in het jaar 2023 in Borne 101 per 10 duizend inwoners betrof. Voor Haaksbergen was dit 55 per 10 duizend inwoners, voor Almelo 177 per 10 duizend inwoners en voor Hengelo 130 per 10 duizend inwoners. Ter vergelijking: Amsterdam telde 256 jonge verdachten, Rotterdam 242, Utrecht 147 en Enschede 118 per 10 duizend inwoners (Kennis, Rud & Vissers, 2024).

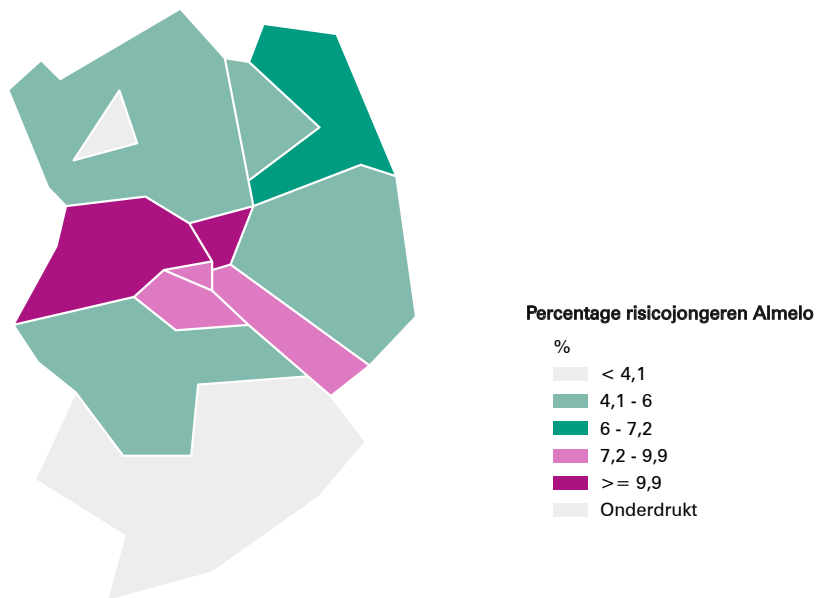
Het dashboard Zicht op Ondernijning¹ (ZOO) geeft inzicht in het percentage jongeren op gemeentelijk-, wijk- of buurniveau met verhoogd risico om in de drugscriminaliteit te belanden. Zogenoemde ‘risicjongeren’ hebben 12 keer zoveel kans om verdachte te worden, vergeleken met alle jongeren. Het gaat hier om een voorspelling, dat wil zeggen dat het geen bevestiging van jeugdcriminaliteit is, maar een indicatie van kwetsbaarheid voor een verhoogd risico op drugscriminaliteit. Andere vormen van criminaliteit zijn in dit voorspelmodel niet meegenomen. Gegevens uit 2022 laten zien dat: 6,2% van de jongeren in Almelo zijn aangemerkt als risicjongere (zie afbeelding 1), 2,4% van de jongeren in Haaksbergen, 3,2% van de jongeren in Borne en 5,1% van de jongeren in Hengelo. Ter vergelijking: in Utrecht gaat het om 5% van de jongeren, Amsterdam 6,6% en Enschede 5,3%.

Deze cijfers vanuit de MJC en ZOO laten zien dat zorgen omtrent jeugdcriminaliteit zich niet concentreren in de randstad en het ook voor de regio Twente van belang is in te zetten op preventie en ondersteuning van jongeren die een verhoogd risico lopen betrokken te raken bij jeugdcriminaliteit. Jeugd en Veiligheid is een speerpunt van de Twentse gemeenten. Zo wordt het verbeteren van de informatie-uitwisseling tussen netwerkpartners als belangrijk doel gezien. Ook het eerder in beeld krijgen van kwetsbare jongeren om jeugdcriminaliteit te voorkomen, is een doel in de regio Twente (integraal veiligheidsbeleid Almelo 2022-2025).

¹ <https://zichtopondernijning.nl/>

Afbeelding 1 Trendlijn percentage risicojongeren

Afbeelding 2 Percentage risicojongeren Almelo

1.2.2 Deelnemende praktijkorganisaties

In het project Drop In werken onderzoekers van het lectoraat Social Work (Saxion) samen met Wijkkracht (in Borne, Hengelo, Haaksbergen) en Avedan (Almelo).

Wijkkracht en Avedan zijn beiden brede sociaal werkorganisaties actief diverse Twentse gemeenten. Beide organisaties werken aan het versterken van sociale kwaliteit van individuen, groepen en gemeenschappen. Onderdeel van het brede aanbod op welzijn is jongerenwerk. Wijkkracht heeft veertien jongerenwerkers in dienst, werkzaam in de gemeenten Borne, Hengelo en Haaksbergen. Voor Avedan zijn negen jongerenwerkers actief in Almelo. De jongerenwerkers werken zowel ambuland (op straat, online) als locatiegebonden (op scholen en in jongerencentra).

Skillz Wijkkracht

Vanuit Wijkkracht wordt jongerenwerk aangeboden door Skillz. Skillz is afgeleid van het Engelse woord voor vaardigheden, omdat de jongerenwerkers geloven dat iedereen iets heeft waar diegene goed in is. Soms komen die vaardigheden er niet helemaal uit, hier kunnen de jongerenwerkers van Skillz in ondersteunen. De jongerenwerkers zijn actief op de plekken waar jeugdigen zich bevinden: op school, op straat, online, bij (sport)verenigingen en natuurlijk op locatie bij Skillz. Jongeren kunnen bij Skillz terecht met vragen over bijvoorbeeld de thuissituatie, een bijbaantje/financiën, pesten, vriendschap, onveiligheid in de wijk, relaties en seksualiteit, alcohol en drugs (Skillz, z.d.). De locatie in Hengelo is een inloopvoorziening met meerdere ruimten waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en waar diverse activiteiten plaatsvinden. In Borne huurt Skillz twee dagdelen in de week een ruimte waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en waar een inloop en diverse activiteiten worden georganiseerd. Ook huren ze één dag in de week een sportzaal voor sportieve activiteiten. In Haaksbergen heeft Skillz een eigen kantoorruimte in de Huiskamer van Haaksbergen. Deze ruimte biedt geen mogelijkheid voor een inloop, activiteiten vinden plaats in gezamenlijke ruimten van het gebouw.

Avedan

Avedan is een welzijnsorganisatie die actief is in vijf Twentse gemeenten (Almelo, Wierden, Twenterand, Hellendoorn en Rijssen-Holtten). Er werken ruim 100 medewerkers en 300 vrijwilligers. Ze ondersteunen mensen in een kwetsbare positie bij het oplossen van problemen, het maken van keuzes en het grijpen van kansen. Ze maken daarbij gebruik van de kracht van de samenleving, van inwoners die hun talent, hun tijd en energie willen inzetten voor een ander. Jeugd wordt uitgedaagd bij het ontdekken en ontwikkelen van hun talenten en het ontwikkelen van een toekomstperspectief. Het jongerenwerk van Avedan ondersteunt jongeren om het beste uit zichzelf te halen en hun welzijn, geluk en welbevinden te vergroten. De negen jongerenwer-

kers zijn daar waar de jongeren zijn. Ze werken altijd vanuit het perspectief van de jongeren en verdiepen zich in de gedachtegang en achtergrond van de jongeren (Jongerenwerk Avedan, z.d.).

Jongerenwerkers Drop In

Bij dit project zijn in totaal zes jongerenwerkers betrokken; drie van Avedan en drie van Wijkkracht. Hiervan zijn vier vrouwen en twee mannen in de leeftijdscategorie van 28 tot en met 45 jaar. Vijf van de zes jongerenwerkers hebben een Hbo-diploma behaald in de richting Social Work en één jongerenwerker heeft een Mbo-diploma niveau 4. De werkervaring als jongerenwerker varieert tussen de drie en ruim 20 jaar.

2. Wat leert de theorie over de rol van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie?

2. De theorie over de rol van jongerenwerk in criminaliteitspreventie?

Onderzoek staat nooit op zichzelf. In dit hoofdstuk beschrijven we een aantal relevante theorieën, modellen en concepten die gebruikt zijn om de onderzoeksvragen te benaderen. Het theoretisch kader verbindt het huidige onderzoek met bestaande literatuur en biedt een analytische lens om de data mee te interpreteren.

2.1 Jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit

In onderzoek, praktijk, politiek en beleid wordt de term ‘jonge aanwas’ met regelmaat gebruikt. Een eenduidige definitie van deze term ontbreekt echter. Hetzelfde geldt voor een beschrijving van wie er tot de groep ‘jonge aanwas’ hoort. Wel is er volgens Koetsenruijter et al. (2024) een algemeen beeld af te leiden uit de literatuur. Zo wordt de groep jonge aanwas gekenmerkt door jongeren tussen de 12 en 17 jaar ouder die zich schuldig maken aan (ernstige) delicten, overlast veroorzaken in de wijk, een verhoogd risico hebben om verder af te glijden in de criminaliteit, veelal opgroeien in kwetsbare situaties en met wapens rondlopen.

De Jong en de Wit (2024) spreken over de ‘2%-doelgroep’. Ze kiezen voor deze duiding om stigmatisering tegen te gaan. De twee procent is nadrukkelijk geen officieel percentage dat verwijst naar enige vorm van kwantitatief onderzoek. Het zijn jongeren die opgroeien in gemarginaliseerde buurten en zich kenmerken door meervoudige en complexe problemen op meerdere leefdomeinen. Deze jongeren lopen een groot risico af te glijden in de criminaliteit, maar zijn nog wel gebaat bij een vorm van preventief jeugdwerk. Daarbij dient de focus vooral te gaan naar jongeren in de leeftijd van 10 tot 18 jaar.

Hoewel eenduidigheid ontbreekt wordt wel duidelijk dat deze twee termen een groep jongeren beschrijft waar veel zorgen om zijn en die een verhoogd risico lopen zich bezig te houden met criminele activiteiten. Om naar deze groep jongeren te verwijzen gebruiken we in dit rapport ‘jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit’. Waarom deze jongeren een verhoogd risico lopen om in de criminaliteit te belanden bespreken we in de volgende paragraaf.

2.2 Risico en beschermende factoren voor jeugdcriminaliteit

Inzicht in beschermende en risicofactoren van jeugdcriminaliteit is cruciaal voor zowel beleid als praktijk. Het helpt om gericht, effectief en preventief te werken. Door te weten welke factoren jongeren in een kwetsbare positie brengen en welke hen juist beschermen kunnen interventies en professioneel handelen afgestemd worden op de behoeften van specifieke doelgroepen.

2.2.1 Risico- en beschermende factoren voor jeugdcriminaliteit uit de literatuur

Factoren die bijdragen aan (weerstand tot) criminaliteit kunnen onderverdeeld worden in vijf verschillende domeinen: 1) persoonlijke factoren, 2) familiefactoren, 3) peer(leef-tijdsgenoten)factoren, 4) school- en werkgerelateerde factoren en 5) omgevingsfactoren (Servaas, Weerman & Fischer, 2021). In tabel 1 staat een overzicht van de risico- en beschermende factoren van jeugdcriminaliteit.

Tabel 1 Risico- en beschermende factoren van jeugdcriminaliteit

Domein Omgeving	
Risicofactoren	Beschermende factoren
Slechte huisvesting (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	Aanwezigheid van krachtige non-profit organisaties in de buurt waar de jongere in opgroeit (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Aanwezigheid van subculturen in buurten (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	Aanwezigheid van sociale ondersteuning van buurtbewoners (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Aanwezigheid lokale groepen van jongeren waar geen toezicht op gehouden wordt (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	Aanwezigheid van informele sociale controle in de buurt (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Armoede (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	Aanwezigheid van vertrouwensband tussen buurtgenoten (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Hogere mate van ongelijkheid en ongelijke kansen in een buurt (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	Een hoog gemiddeld sociaaleconomische status in de buurt (gemeten op basis van inkomen) (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
De aanwezigheid van rolmodellen binnen de georganiseerde criminaliteit in de buurt, het wonen in een buurt waar georganiseerde criminele groepen opereren en waar de criminele code gevolgd wordt (de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022).	
Gebrek aan sociale controle (de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022).	

Domein Persoonlijk	
Risicofactoren	Beschermende factoren
Het mannelijk geslacht hebben (Calderoni et al., 2022; De Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022; Adamse et al., 2023)	Hoge intelligentie: van belang is wel dat de mate waarin intelligentie een beschermende werking heeft afhankelijk is van het aantal risicofactoren waar een jongere mee te maken heeft (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
De aanwezigheid van (eerder) fysiek en niet-fysiek (verbaal) agressief gedrag (Servaas, Weerman & Fischer, 2021; Calderoni et al., 2022).	
Gebrek aan schuldgevoel (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Geloof in de 'straatcode' (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Een positieve houding van een jongere tegenover antisociaal en delinquent gedrag. Vijandigheid tegenover de politie, het idee dat er een lage pakkans is en een negatieve houding ten opzichte van de gevestigde orde zijn hierbij ook van belang (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Hoge mate van lef (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Criminele voorgeschiedenis van de jongere (Servaas, Weerman & Fischer, 2021; Calderoni et al., 2022; de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022; Adamse et al., 2023).	Sporten buiten de context van school (met uitzondering van individuele sporten zoals hardlopen) (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
	Ouder worden: onderzoek van o.a. Weijers, van Drie en van Groningen (2013) laat zien dat jongeren aangeven dat ze 'eruit groeien' en langzamerhand 'te oud' zijn voor criminele activiteiten.
	Religieus zijn (de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022).

Domein Persoonlijk
Risicofactoren
Het hebben van criminele vaardigheden: voorbeelden hiervan zijn loyaliteit, kunnen zwijgen en uit het zicht van politie kunnen blijven (de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022).
Drugsgebruik (de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022).
Jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB): een lage intelligentie is een voorspeller voor antisociaal gedrag en voor een diversiteit aan crimineel gedrag. Daarbij is er bij personen met LVB ook sprake van tekorten op het adaptief functioneren (conceptuele, sociale en praktische vaardigheden) die invloed hebben op hoe een jongere omgaat met dagelijkse taken (Moonen & Kaal, 2017). Ook het recidivepercentage is voor LVB jongeren relatief hoog (Teeuwen, 2017).
Internaliserende en externaliserende problemen: depressie en angststoornissen zijn matige tot sterke voorspellers van crimineel gedrag. De aanwezigheid van hyperactiviteit, agressie en een gedragsstoornis zijn sterke voorspellers voor crimineel gedrag. Met name wanneer deze problemen ervaren worden bij kinderen en jongeren vanaf 7 jaar oud (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Middelengebruik en gokken (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Seksueel gedrag gedurende de kindertijd en adolescentie: zoals het hebben van veel verschillende bedpartners, het hebben van seks voor het 19e levensjaar, onveilige seks (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Aanwezigheid van schulden (Adamse et al., 2023).
Een aantal studies (Adamse et al., 2023; Koetsenruijter et al., 2024) noemen 'ethniciteit' als risicofactor maar het is niet te herleiden waar dit vandaan komt. Aannemelijk is dat dit niet om afkomst gaat maar om het onderdeel uitmaken van een gemarginaliseerde groep zoals Calderoni et al. (2020) en de Boer, Ferwerda en Kuppens (2022) concluderen.

Domein Peers	
Risicofactoren	Beschermende factoren
De omgang met antisociale peers tussen het 12e en 14e levensjaar is een van de belangrijkste risicofactoren voor jeugdcriminaliteit (Adjiembaks, Boer en Oude Lansink, 2022). Studies hebben gekeken in hoeverre jongeren binnen peergroeps vrienden uitkiezen met hetzelfde niveau van delinquentie als henzelf en in hoeverre zij in hun criminele gedrag meer gaan lijken op hun vrienden. Beide processen spelen waarschijnlijk een rol (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	Er zijn aanwijzingen dat het hebben van een serieuze (romantische) relatie een beschermende factor is (Weijers, 2020).
Deelname aan een ernstige problematische jeugdgroep of jeugdnetwerk (de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022).	
Positieve reacties van peers ten aanzien van het overtreeden van de wet (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Imiteren van delinquent gedrag (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Gang-lidmaatschap (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Weinig sociale activiteiten en banden met peers (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	

Domein School en werk	
Risicofactoren	Beschermende factoren
Lage schoolprestaties en voortijdig schoolverlaten (Servaas, Weerman & Fischer, 2021; de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022).	Stabiël werk van voldoende kwaliteit lijkt te kunnen bijdragen aan het verminderen van crimineel gedrag (met name in het geval van vermogensdelicten) (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).
Afwezigheid van motivatie om het goed te doen op school (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Slechte band met school (bijvoorbeeld door veel wisselingen) (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Afwezigheid van bijbaan (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
	Een goede band en verbinding met school (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).

Domein Familie	
Risicofactoren	Beschermende factoren
Opgroeien in verstoorde familiestructuren: bijvoorbeeld gescheiden ouders of betrokkenheid van sociaalwerkorganisaties. Deze factor is met name zeer sterk wanneer de verstoring zich voordoet tijdens de adolescentie (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	Opvoedstijlen: bepaalde kenmerken van opvoedstijlen kunnen beschermen tegen criminaliteit. Voorbeelden zijn aanwezigheid van steun en warmte (als ouder lief zijn, knuffelen met je kind, veel lachen en positief zijn) in de opvoeding, autoritatieve controle (op cognitief begeleiden van het kind, geven van informatie en stimuleren van verantwoordelijk gedrag) en controle op gedrag. Het duidelijk stellen van regels en het maken van beslissingen hebben een matige risico verlagende werking (Servaas, Weerman & Fischer, 2021; Weijers, 2020).
Slechte familieomstandigheden: zoals conflicten binnen de familie, (getuige van) huiselijk geweld, verwaarlozing en kindermishandeling (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Criminele historie van ouders: wanneer iemand gedurende de jeugd een ouder heeft die is veroordeeld voor het plegen van criminaliteit is er een verhoogd risico op het zelf betrokken te raken bij criminele activiteiten (Servaas, Weerman & Fischer, 2021; de Boer, Ferwerda & Kuppens, 2022). Dit wordt ook wel intergenerationele overdracht van criminaliteit genoemd. Opvallend hierbij is dat het hebben van een moeder met een criminele achtergrond een grote invloed lijkt te hebben op de ontwikkeling van crimineel gedrag bij het kind dan wanneer het om de vader gaat. Daarbij is de intergenerationele overdracht van crimineel gedrag het sterkste van moeders naar dochters (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Opvoedstijlen: sommige opvoedstijlen kunnen een risicoverhogende werking hebben. Voorbeelden hiervan zijn autoritaire controle, uitoefenen van psychologische controle op het kind (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Ouders die roken: een aantal studies wijzen erop dat het roken van sigaretten en marihuana door ouders een voorspeller is van crimineel gedrag bij de kinderen (Servaas, Weerman & Fischer, 2021).	
Negatieve levensgebeurtenissen zoals het overlijden van een ouder (Adamse et al., 2023).	

2.2.2. De rol van de pedagogische basis in criminaliteitspreventie

Opvallend is dat er met name veel bekend is over de risicofactoren en minder over de beschermende factoren. De beschermende factoren die bekend zijn gaan veelal over sterke relaties met volwassenen, sociale cohesie en verbindingen met de omgeving. Factoren die ook allemaal van belang zijn voor een sterke pedagogische basis. De pedagogische basis omvat sociale relaties en leefomgevingen (zowel fysiek als online) die bijdragen aan het opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren (Hoex et al., 2022). De pedagogische basis is overal, in elke wijk en elke buurt. Het is helpend om in het kader van criminaliteitspreventie naar de pedagogische basis te kijken. Een sterke pedagogische basis biedt het fundament voor een kind om op te groeien en zich verbonden te voelen. In plaats van repressief beleid biedt het investeren in de pedagogische basis perspectief, structuur en sociale binding aan jongeren. Beschermende factoren die cruciaal zijn voor het versterken van de pedagogische basis en het bevorderen van een positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren zijn onder andere: 1) sociale binding, 2) kansen voor betrokkenheid, 3) steun van belangrijke volwassenen, 4) constructieve tijdsbesteding, en 5) competenties versterken (zie voor een vollediger overzicht Het Nederlands Jeugdinstituut, 2025).

Doormiddel van het inzetten van de methodische principes van het jongerenwerk (2.3.2 Methodieken, methoden en methodische principes van het jongerenwerk) draagt het jongerenwerk bij aan bovenstaande beschermende factoren. Volgens het Nederlands Jeugdinstituut (2020) draagt een aantal strategieën bij aan het versterken van de pedagogische basis: een samenhangende aanpak (domeinoverstijgend en gericht op de drie preventieniveaus universeel, selectief en geïndiceerd), gerichte aanpak (wat zijn de vraagstukken in een specifieke wijk?), veerkracht versterken (met aandacht voor de beschermende factoren) en school als focus in het preventiebeleid. Het jongerenwerk kan hier een belangrijke positie in nemen omdat zij een cruciale rol hebben als spin in het web van criminaliteitspreventie. Door hun laagdrempelige benadering en sterke binding met de leefwereld van jongeren, weten jongerenwerkers als geen ander verbinding te leggen tussen jongeren, hun omgeving en professionele hulpstructuren.

2.2.3 Kritische noot bij het gebruiken van risicofactoren

Het gebruiken van risicofactoren ten behoeve van criminaliteitspreventie kan waardevolle inzichten bieden voor vroegsignalering en interventie. Enige voorzichtigheid is wel geboden. Er zijn namelijk ook nadelen aan het baseren van interventies en beleid op risicofactoren. Zo is er een risico op stigmatisering en stereotypering wanneer individuen of groepen op basis van bepaalde kenmerken als 'risicovol' worden gelabeld. Dit kan leiden tot negatieve beeldvorming en zelfs sociale uitsluiting. Becker schreef in 1963 in zijn boek *Outsiders* al dat er een risico is om mensen als 'deviant' te labelen die feitelijk geen wetten of regels gebroken hebben. Een voorbeeld hiervan is het aanmerken van 'overlast veroorzakende' jongeren als 'jonge aanwas'.

Daarnaast moeten we ook waken voor 'self-fulfilling prophecy' (Merton, 1948). Jongeren die als risicovol worden aangemerkt kunnen zich vervolgens gaan gedragen naar deze verwachtingen. Dit zou betekenen dat het preventieve label van 'jongere met verhoogd risico op criminaliteit/jonge aanwas/2% jongere' de kans versterkt dat de jongere daadwerkelijk betrokken raakt bij criminaliteit. Hierbij spelen ook vragen over gelijke behandeling een rol aangezien selectieve interventies op basis van risicofactoren kunnen leiden tot ongelijke behandeling van jongeren waarbij bepaalde groepen jongeren disproportioneel worden gecontroleerd of aangepakt. Voor het jongerenwerk raakt dit ook aan de grondprincipes van de beroepscode (zie 2.3.1 Doelen jongerenwerk). Risicofactoren vatten complexe sociale en psychologische processen samen in meetbare indicatoren maar dit kan ook leiden tot een versimpeld beeld van de werkelijkheid. We moeten ervoor waken dat we de complexiteit van jeugdcriminaliteit en criminaliteitspreventie plat proberen te slaan op een enkele of aantal risicofactoren.

2.3 Jongerenwerk

2.3.1 Doelen jongerenwerk

De primaire doelgroep van het jongerenwerk is de jongere in de wijk of gemeente. Uitgangspunten daarbij zijn dat het jongerenwerk aansluit bij de leefwereld van de jeugdige met alle mogelijkheden, beperkingen, talenten en wensen op alle leefgebieden. Daarbij is de inzet gericht op het ondersteunen van een gezonde ontwikkeling in een veilige omgeving om de jeugdige in staat te stellen volwaardig mee te doen aan het maatschappelijke leven. Dit doet het jongerenwerk door het aanspreken en ontwikkelen van talenten bij jongeren vanuit een positieve benadering. De jongerenwerker ontwikkelt zoveel mogelijk samen met de jongeren een aanbod vanuit de individuele, groepsgebonden en maatschappelijke context van jongeren (De Groot & Hajer, 2014). Jongerenwerkers zijn er voor alle jongeren, maar met name (primair) voor de jongeren die opgroeien in een kwetsbare situatie. Jongerenwerkers zijn daar waar de jongeren zijn. Dit betekent dat zij niet alleen vanuit jongerencentra werken maar een aanwezigheid hebben op straat, op scholen en online. Het jongerenwerk is altijd ontwikkelingsgericht, met aandacht voor langdurige positieve ontwikkeling van jongeren.

2.3.2 Methodieken, methoden en methodische principes van het jongerenwerk

Voor het methodisch werken van de jongerenwerker vormt de leefwereld van de jongere het vertrekpunt. Doordat jongerenwerkers werken vanuit de leefwereld van jongeren wordt hun professionaliteit niet altijd herkend. Het kan er namelijk op lijken dat ze zomaar leuke activiteiten doen, wat rondhangen en praten met jongeren. Het is echter juist een kracht van het jongerenwerk dat zij de aansluiting bij jongeren en

hun beleefwereld kunnen vinden, daarop in kunnen spelen en het verbinden aan lange termijn doelen, terwijl zij zich inzetten om ontwikkelingsmogelijkheden voor jongeren te vergroten (Metz & Sonneveld, 2018). Dit vraagt om een gedegen methodische, en dus planmatige en systematische, aanpak. Jongerenwerkers werken multi-methodisch dit betekent dat zij in hun werk verschillende methodieken combineren. De multi-methodische aanpak van het jongerenwerk is gericht op preventie en afgestemd op de diverse behoeften van jongeren (Sonneveld, Metz, Schalk & Van Regenmortel, 2021). Hierbij zijn er een tal van interventies die door jongerenwerkers kunnen worden ingezet (zie bijlage 2).

Methodische principes jongerenwerk

Methodische principes zijn uitgangspunten die de jongerenwerker inhoudelijk richting geven aan het contact met jongeren en hun leefomgevingen. De jongerenwerker bepaalt hoe hij of zij de methodische principes uitvoert afhankelijk van wat past bij de jongere, de specifieke situatie en de persoonlijkheid van de jongerenwerker (Metz & Sonneveld, 2012; Metz & Sonneveld, 2018). Metz en Sonneveld onderscheiden 12 methodische principes van het jongerenwerk. Zij hebben de data van zes bestaande Europese studies naar jongerenwerksetting opnieuw geanalyseerd en kwamen tot de conclusie dat er bij de vier methodieken die door het jongerenwerk het vaakst worden ingezet 12 methodiek-overstijgende methodische principes zijn. Deze methodische principes geven inhoudelijk richting aan het contact met jongeren en hun leefomgevingen. Zij bestaan naast elkaar en worden afhankelijk van de jongere(n), de situatie, de doelen, de persoon van de jongerenwerker en de beschikbare middelen door de jongerenwerker ingezet. Jongerenwerkers maken van datgene gebruik wat op dat moment nodig en passend is (Metz & Sonneveld, 2012). De methodische principes zijn geen aanpak op zich en zijn methodiek en methode overstijgend. De 12 methodische principes zijn als volgt.

1. Betekenisvolle relatie
2. Aansluiten bij de leefwereld van de jongere
3. Aansluiten bij de behoefte van de jongere
4. Leren door doen
5. Nabijheid
6. Jongeren in hun kracht zetten
7. Werken met de omgeving

8. Praktische hulp
9. Werken met regels
10. Belonen
11. Een-op-een contact
12. Peer-support

Hoewel bekend is dat de methodische principes van het jongerenwerk bijdragen aan het versterken van beschermende factoren en daarmee een brede preventieve waarde hebben, is nog onvoldoende duidelijk wat hun specifieke rol is in het voorkomen van criminaliteit. Er is vooral nog veel te leren over hoe deze principes effectief kunnen worden ingezet in het contact met jongeren die een verhoogd risico lopen. Verder onderzoek naar hoe jongerenwerkers in de praktijk met deze methodische principes werken, wat ze opleveren en of deze methodische principes volstaan in het werken met jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit is hierdoor nodig. In de resultatenhoofdstukken (4, 5 en 6) van dit rapport zullen we de methodische principes ter illustratie dikgedrukt weergeven. In bijlage 1 van dit rapport staat een inhoudelijke beschrijving van de methodische principes.

2.3.3 Handelingsperspectieven jongerenwerk in criminaliteitspreventie

Volgens de Jong & de Wit (2024) valt de 2% groep vaak tussen wal en schip omdat het reguliere jongerenwerk niet ingericht is om de jongeren te ondersteunen en specialistische zorg niet snel genoeg op gang komt. Zij pleitten daarom voor 'specialistisch jeugdwerk' om dit preventie gat op te vangen². Onderzoek van de Jong en de Wit (2023; 2024) identificeert zeven (voorlopige) werkzame bestanddelen: 1) laagdrempelig persoonsgericht contact (zowel online als offline), 2) verbinding met de sociale omgeving, 3) gezag ontlenen aan opgebouwd krediet, 4) positieve insteek (focus op wat de jongeren wel wil), 5) bieden van concrete hulp en succeservaringen opdoen, 6) zicht op dieperliggende problemen (bijvoorbeeld trauma) en 7) online werken als integraal onderdeel.

² Er is sinds deze publicatie veel discussie geweest over de term 'specialistisch jeugdwerk' omdat deze suggereert dat dit niet door jongerenwerkers opgepakt kan worden maar dat er hiervoor specialistische organisaties nodig zijn. Wij zijn van mening dat het gaat om 'specialistische handelingen' die het reguliere jongerenwerk ook kan bieden mits zij hierin gefaciliteerd worden. Zie ook de conclusie van dit rapport.

Adjiembaks, Boer en Oude Lansink (2022) schrijven op basis van onderzoek in Utrecht naar de betrokkenheid van jongeren bij drugscriminaliteit de volgende handelingsperspectieven voor professionals in het voorkomen van 'jonge aanwas':

1. Geef aandacht aan een gevarieerdere/bredere groep jonge aanwas dan doorgaans wordt gedacht. Betrek de jongeren zelf in het vinden van een antwoord op de vraag hoe ze hun weerbaarheid tegen verleidingen van (hard) drugscriminaliteit kunnen versterken en kunnen bijdragen aan een duurzaam positief toekomstperspectief.
2. Zorg dat er bij het moment van overdracht van de basis- naar de middelbare school ook aandacht is voor het veranderde schoolritme, veranderende verantwoordelijkheden en de ervaren kwetsbaarheden, maar ook op het inzetten van talenten.
3. Geef voorlichting/training aan ouders en/of andere betekenisvolle personen in het sociale netwerk van jonge aanwas om sociale weerbaarheid te versterken. Ga daarbij uit van de dialoog en verken niet alleen hoe professionals en instituties, maar ook ouders zelf en/of informele organisaties elkaar kunnen helpen.
4. Zet lokale positieve betekenisvolle rolmodellen uit de eigen sociale (wijk/ buurt) context van jongeren (met beleid) in. Op die manier kan de beleving van daadwerkelijk haalbare toekomstperspectieven én het sociale netwerk van jongeren positief versterkt worden.
5. Werk aan korte(re) lijnen tussen (het sociale netwerk van) jongeren en betekenisvolle (in)formele professionals en organisaties. Benut Social media als betekenisvol leefdoelgebied waar jongeren actief zijn.
6. Geef voorlichting en/of training aan docenten/schoolpersoneel en werk samen met scholen een lokaal routeringsplan bij signalen uit om bewustwording en concreet handelingsperspectief te versterken.
7. Breng middels een integrale aanpak gezamenlijk lokale negatieve rolmodellen in beeld en investeer blijvend op de dynamiek tussen de meer repressieve aanpak van dergelijke negatieve rolmodellen en (getimede communicatie over) de inzet op preventie en maatschappelijke weerbaarheid op wijk- en buurtniveau.

De Jong (2022) beargumenteert dat het 'regulier' jongerenwerk niet toereikend is om de groep jongeren die verantwoordelijk gehouden wordt voor ernstige overlast en jeugdcriminaliteit te bereiken. Hoewel de reguliere jongerenwerkers tot op zekere hoogte nog wel in staat zijn in verbinding te komen met deze jongeren op straat, ervaren zij moeilijkheden in het betrekken van de jongeren bij groepsactiviteiten en één op één begeleiding. De Jong onderstreept daarom het belang van specialistische jeugdwerkers. De Jong en de Wit (2024) noemen een aantal kwaliteiten en competenties die specialistische jeugdwerkers nodig hebben. Het is van belang dat jongerenwerkers die werken met jongeren met verhoogd risico op criminaliteit weten

hoe ze aansluiting vinden met de jongeren en daarbij de jongeren een veilig gevoel geven door sensitief te handelen. Dit wordt ook wel 'straatsensitief inlevend begrijpen' genoemd. Daarnaast kunnen bepaalde persoonskenmerken van professionals (zoals opgegroeid zijn in dezelfde buurt of onder gedeelde omstandigheden) bijdragen aan het contact met deze jongeren. Het is ook belangrijk dat jongerenwerkers vanuit hun netwerk kansen kunnen bieden aan 2% jongeren. Hiervoor is het essentieel dat ze veel mensen kennen die bijvoorbeeld stage-of werkplekken kunnen aanbieden. Maar ook de focus op mogelijkheden, interesses en talenten en hiervoor passen kansen bieden is onderdeel van een gedegen aanpak. Ook het uitoefenen van 'inclusief gezag' is van belang. Dit betekent dat de specialistisch jeugdwerker vanuit verbondenheid jongeren kan aanspreken op onwenselijk gedrag. Daarnaast is de bereidheid tot methodisch leren en verantwoorden essentieel.

Hoewel De Jong & De Wit (2024) vanuit hun QuickScan concluderen dat jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit specialistische ondersteuning nodig hebben (De Jong & De Wit, 2024), is er nog onvoldoende kennis over de rol van het 'reguliere' jongerenwerk hierin. Zoals Sonneveld (2024) terecht stelt "zijn jongeren die opgroeien in de marge van de samenleving (waaronder deze 'jonge aanwas'/2% doelgroep) altijd al doelgroep van het jongerenwerk geweest. Van oudsher heeft het jongerenwerk altijd een rol in de preventie van (jeugd) criminaliteit gehad". Echter, is er nog onvoldoende kennis over welke rol het jongerenwerk heeft in criminaliteitspreventie en hoe deze specialistische kennis en handelingen in de praktijk van het jongerenwerk kan worden vormgegeven.

Binnen het project Drop In hebben we onderzocht of het (reguliere) jongerenwerk een rol heeft in criminaliteitspreventie en welke handelingsperspectieven zij hebben om de groep jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit te bereiken en te ondersteunen. Hoe we dit gedaan hebben en met welk resultaat is te lezen in de volgende hoofdstukken van dit rapport.

3. Onderzoeksmethoden

3. Onderzoeksmethoden

In de vorige hoofdstukken beschreven we de aanleiding, achtergrond en de theoretische fundatie van dit project. In dit hoofdstuk is de doel- en vraagstelling te vinden en beschrijven we hoe dit onderzoek in Twente uitgevoerd is.

3.1 Doel- en vraagstelling

De doelstelling van het project is om handelingsperspectieven van jongerenwerkers gericht op criminaliteitspreventie te onderbouwen en te versterken. Hierbij hebben we de volgende doelen gesteld:

1. We hebben inzicht in de rol en bijdrage van jongerenwerk in criminaliteitspreventie bij jongeren in de leeftijd 12-27 jaar;
2. De praktijk heeft beschikking over onderbouwde handelingsperspectieven en samenwerkingsvormen om vanuit jongerenwerk een bijdrage te kunnen leveren aan criminaliteitspreventie;
3. De rol, zichtbaarheid en positie van jongerenwerk in criminaliteitspreventie binnen gemeenten is versterkt.

De **hoofdvraag** die centraal staat is

Hoe kan het jongerenwerk optimaal bijdragen aan criminaliteitspreventie bij jongeren in de leeftijd van 12-27 jaar?

Hierbij zijn **vier deelvragen** geformuleerd:

1. Welke rol hebben jongerenwerkers in criminaliteitspreventie?
2. Hoe geven jongerenwerkers hier in de praktijk invulling aan en hoe werken ze hierin samen met partners (informeel/formeel)?
3. Hoe wordt de inzet van het jongerenwerk ervaren door jongeren, hun omgeving en stakeholders?
4. Hoe kunnen jongerenwerkers hun aanpak gericht op criminaliteitspreventie verder versterken en wat is hiervoor nodig?

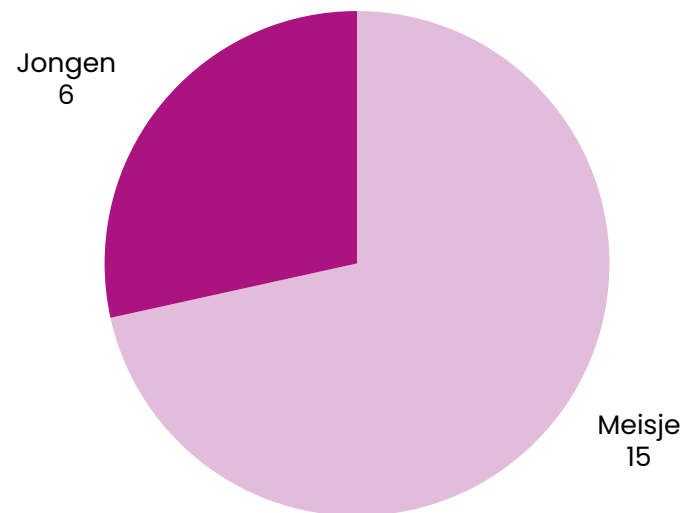
3.2 Hoe hebben we het onderzoek gedaan?

Voor de dataverzameling hebben we ons gericht op vijf onderzoeksactiviteiten, namelijk:

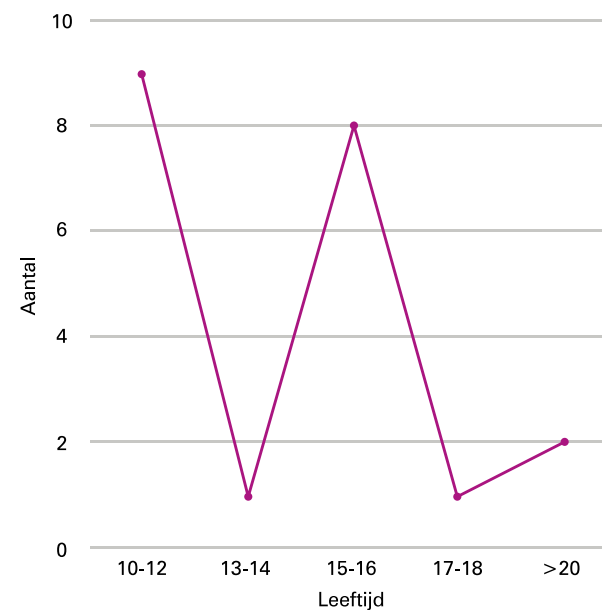
1. **Documentanalyse:** aan de jongerenwerkers is gevraagd om gegevens uit hun registratiesystemen en dossiers te halen om zicht te krijgen op de activiteiten van het jongerenwerk en of deze activiteiten specifiek gericht zijn op criminaliteitspreventie. Ook is gevraagd naar het aantal jongeren waar contact mee is, de frequentie en wijze van het contact, en de achtergrond van de jongeren die in beeld zijn bij het jongerenwerk (denk aan gender leeftijd, opleidingsachtergrond, problematiek).
2. **Semigestructureerde interviews met jongerenwerkers (n=6):** Vier vrouwen en twee mannen in de leeftijdscategorie 29-45 jaar zijn geïnterviewd. De werkervaring als jongerenwerker ligt tussen de drie en ruim 20 jaar. De interviews hadden als doel om de uitgangssituatie in beeld te krijgen en aandacht te hebben voor hoe jongerenwerkers criminaliteit en preventie definiëren en ervaren.
3. **Observaties (n=11):** we hebben geobserveerd bij diverse activiteiten van het jongerenwerk. Het doel van de observaties was om inzicht te krijgen in de wijze waarop jongerenwerkers in contact komen met jongeren en hoe zij te werk gaan. De data die opgehaald is tijdens deze observaties geven context aan de overige data omdat gekeken werd naar hoe jongerenwerkers in de dagelijkse praktijk werken aan criminaliteitspreventie en welke dilemma's ze daarbij tegenkomen. Daarnaast droeg het meelopen bij aan het creëren van een vertrouwensrelatie met zowel de jongerenwerkers als de jongeren. Dit had een positieve impact op de deelname van jongeren en jongerenwerkers gedurende het project. Na afloop van de observaties is er samen met de jongerenwerkers gereflecteerd op hun methodische handelen tijdens geobserveerde situaties. Tijdens deze reflecties werd er onder andere stilgestaan bij de methodische principes van het jongerenwerk (zie 2.3.2 Methodieken, methoden en methodische principes van het jongerenwerk). Vragen die bijvoorbeeld door de onderzoeker aan de jongerenwerker gesteld werden waren: wat gebeurde er volgens jou? Wat ging er goed? Welke keuzes heb je gemaakt en waarom?
4. **Analysesessies met jongerenwerkers (n=2):** er hebben twee analysesessies van drie uur plaatsgevonden met vier jongerenwerkers waarin we gezamenlijk de interviews anoniem hebben geanalyseerd. Opbrengst van deze sessies was herkenning, verdieping en definiëring van een aantal thema's.
5. **Photovoice-sessies met jongeren (2x3 sessies):** het perspectief en de ervaringen van jongeren is in beeld gebracht met behulp van de 'Photovoice-methode'. Deze methode is geschikt om een stem te geven aan mensen die weinig of geen kans hebben om hun mening te geven of om invloed uit te

oefenen op beslissingen die hun leven kunnen beïnvloeden. Daarnaast kan de methode bijdragen aan het ontwikkelen of verder versterken van vaardigheden bij gemarginaliseerde (of genegeerde) groepen. Hiermee worden zij in staat gesteld meer controle uit te oefenen en actief betrokken te zijn bij ontwikkelingen en interventies die gericht zijn op het ondersteunen van de groepen waar zelf bij horen (Rutgers, 2016). Photovoice wordt vaak gebruikt op het gebied van gemeenschapsontwikkeling, volksgezondheid en onderwijs. Jongeren is gevraagd hun standpunt of mening weer te geven door scènes te fotograferen die zij relevant vinden. De Photovoice-methode maakte het mogelijk om een setting te creëren waarin 'taligheid' en dingen goed onder woorden kunnen brengen minder van belang zijn. Door het beeldend denken van jongeren te activeren hebben onderzoekers een kijkje in hun wereld gekregen.

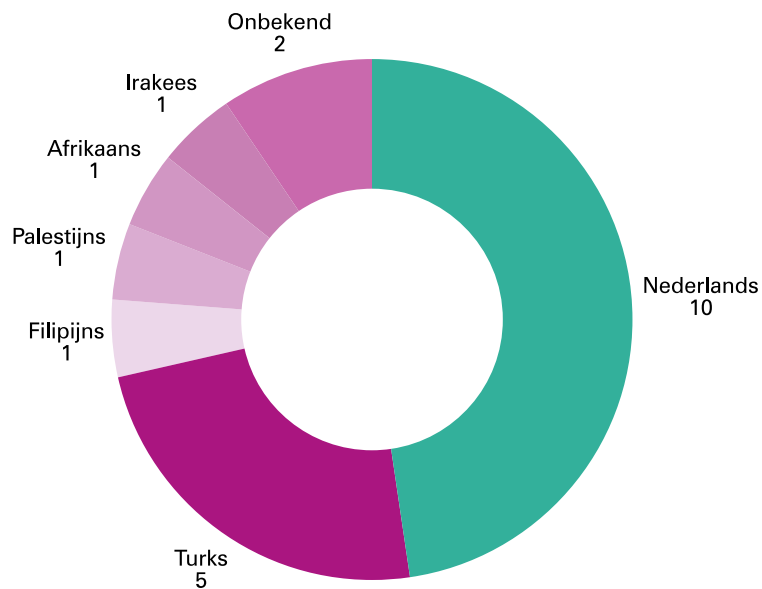
De methode is bij drie groepen ingezet met in totaal 21 jongeren. Zie figuur 1, 2 en 3 voor achtergrondinformatie over de jongeren. De jongeren zijn geworven door de jongerenwerkers (met behulp van een poster en door jongeren persoonlijk te vragen). In overleg met de jongerenwerkers is afgestemd wat haalbaar is voor de jongeren en wat er nodig is vanuit methodologisch oogpunt om de Photovoice-methode binnen de doeleinden van het project goed uit te voeren. Naar aanleiding hiervan hebben we twee sessies ontwikkeld. Tijdens de eerste sessie is een smartphone fotografieworkshop aangeboden. Aan het einde van de eerste sessie kregen de jongeren een opdracht mee naar huis met de vraag om op vijf inhoudelijke thema's foto's te maken (Wat is belangrijk in jouw leven? Wat betekent het jongerenwerk voor jou? Hoe ziet (on)veiligheid eruit, wat betekent vertrouwen voor jou en waar voel je je thuis?). Tijdens de tweede sessie hebben de jongeren hun foto's aan de groep voorgelegd en werd de betekenis van de foto's in groepsverband besproken. In bijlage 3 is een handreiking van de door ons ontwikkelde Photovoice-sessies te vinden. Deze manier van werken kan binnen (vervolg)onderzoek ingezet worden, maar ook als activiteit door jongerenwerkers.

Figuur 1. Genderidentiteit Photovoice jongeren

Figuur 2. Leeftijd Photovoice jongeren

Figuur 3. Culturele achtergrond Photovoice jongeren

- 6. Focusgroep met netwerkpartners (n=9):** er heeft een focusgroep van twee uur plaatsgevonden met negen netwerkpartners van het jongerenwerk in Twente. Deelnemers zijn werkzaam bij de politie en handhaving, gemeenten, Stichting Halt en Platform Integrale Veiligheidszorg. Via de focusgroep zijn ervaringen van de netwerkpartners opgehaald over de samenwerking met het jongerenwerk en is ingezoomd op het versterken van het partnerschap gericht op criminaliteitspreventie. Het doel van de focusgroep was om inzicht te krijgen hoe er binnen de keten interdisciplinair wordt samengewerkt. Om richting te geven aan het bespreken van de interdisciplinaire samenwerking is gebruik gemaakt van het vierdimensionale model voor samenwerking van D'Amour en lag de focus op vragen rondom bestuur, gedeelde doelen en visie en het versterken van de aanpak rondom criminaliteitspreventie. Hierbij is besproken wat de netwerkpartners van elkaar en van het jongerenwerk verwachten en wat ze belangrijk vinden in de gezamenlijke aanpak, wat hun ervaringen zijn met de huidige aanpak en eventuele methodieken die ingezet worden (denk aan het 7-stappenmodel van het CCV), hoe ze kijken naar de onderlinge uitwisseling van informatie en hoe de gezamenlijke aanpak versterkt kan worden.

4. Resultaten

4. Resultaten

In dit hoofdstuk presenteren we de voorlopige bevindingen. We beschrijven achter-eenvolgens: 1) Rol van jongerenwerkers in criminaliteitspreventie, 2) De samenwerking aan criminaliteitspreventie binnen de keten en 3) Ervaringen van jongeren met de inzet van het jongerenwerk.

4.1 Rol van jongerenwerkers in criminaliteitspreventie

Als we het hebben over de rol van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie moeten we een goed onderscheid maken tussen 1) de preventieve werking van het jongerenwerk bij de 'reguliere' jongeren die door hun betrokkenheid bij het jongerenwerk zich niet bezighouden met criminele activiteiten, en 2) de strategieën die het jongerenwerk inzet om specifiek jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit te bereiken en proberen te voorkomen dat zij verder de criminaliteit in glijden (specialistisch jongerenwerk of specialistisch jeugdwerk).

Jongerenwerkers hebben een grote verscheidenheid aan taken gericht op criminaliteitspreventie. Deze voeren zij op drie verschillende niveaus uit: micro- (het niveau van de individuele jongere), meso- (het niveau van groepen en netwerkpartners) en macroniveau (het niveau van de samenleving en landelijk beleid en trends). De 'core-business' van het jongerenwerk is het ondersteunen van jongeren (microniveau). Op dit niveau zien we ook het toepassen van de methodische principes (zie 2.2.3) voornamelijk terug. Daarnaast werken de jongerenwerkers veel samen met andere organisaties en netwerkpartners (mesoniveau) en moeten ze zich ook verhouden tot landelijke trends en ontwikkelingen (macroniveau). Als het gaat om specifieke handelingen rondom criminaliteitspreventie zien we vier categorieën.

1. Signaleren
2. Preventieve middelen inzetten
3. Samenwerken met netwerkpartners
4. Deskundigheidsbevordering

Er is een grote verscheidenheid aan taken en acties die jongerenwerkers binnen deze categorieën uitvoeren om te werken aan criminaliteitspreventie onder jongeren. Zie tabel 2 voor een aantal voorbeelden van de jongerenwerkers. Deze tabel dient als onderlegger voor de ontwikkeling van het handelingsplan en zal verder worden uitgewerkt tijdens het vervolg van het huidige project.

Tabel 2. Voorbeelden acties jongerenwerkers t.b.v. criminaliteitspreventie

Taken Preventieve middelen inzetten		
Micro	Meso	Macro
Het organiseren van verdekte educatieve activiteiten als middel om in contact te komen met jongeren. Bijvoorbeeld een kook- of sportactiviteit	Een netwerk om de jongere heen bouwen (bijvoorbeeld Jouw Ingebrachte Mentor (JIM: welke persoon is belangrijk voor jou?))	Landelijke campagnes voor ondermijning lokaal inzetten
Perspectief bieden aan een jongere (wat wil je doen? Waar wil je naartoe in de toekomst?)	Pop-up locaties bieden ter vermindering van overlast	
Aanwezig blijven en contact blijven maken, ook al wijst de jongere je af	Investeren in stageplekken en leerwerktrajecten om jongeren te kunnen begeleiden naar een passende plek	
Individuele begeleiding en persoonlijke coaching gericht op zelfvertrouwen, grenzen aangeven en weerbaarheid	Gastlessen geven op scholen over ondermijning, weerbaarheid en criminaliteit	
Kijken naar en zorgen voor vrijetijdsbesteding	Het 7-stappenmodel van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) inzetten	
Goed/positief gedrag belonen met een uitje		
Educatiepro-gramma's rondom sociale media inzetten voor jongeren (Hoe ga je om met online veiligheid? Hoe herken je fake nieuws? Etc.)		

Taken Signaleren		
Micro	Meso	Macro
Een jongere vertoont overheersend gedrag ('met mij valt niet te sullen')	Je hoort van de wijkagent dat er een groep jongeren is waar zorgen om zijn	Een jongerenwerker leest in de krant over een landelijke trend bijvoorbeeld m.b.t. geldezels of polarisatie onder jongeren.
Een jongere heeft meerdere mobiele telefoons op zak	Intimidatie in de buurt door een groep jongeren, bijvoorbeeld bij buurtbewoners en winkeliers	Een jongerenwerker ziet op tv-reclames over 'snel geld verdienen'
Een jongere heeft veel contant geld bij zich		Een jongerenwerker ziet op social media dat jongeren criminele activiteiten online verheerlijken (denk aan jongeren die foto's posten van veel geld, wapens etc.)
Een jongere draagt een schoudertasje van een duur merk		
Een groep jongeren gaat niet in de kantine zitten, maar zondert zich af		

Taken Samenwerken met (keten)partners		
Micro	Meso	Macro
Casus bespreken met collega-jongerenwerkers om aanpak af te stemmen	Ondertekenen van convenanten (bijvoorbeeld Vroegsignalering) om onderling informatie te kunnen delen	Kennis hebben van en verhouden tot de AVG.
Hot spots (hangplekken) van jongeren delen in de groepsapp met politie en handhaving	Deelnemen aan regionale netwerkoverleggen zoals het overleg Vroegsignalering en de Triagetafel	Aansluiten bij landelijk jeugdbeleid
Contact zoeken met de ouders van een jongere om ouderbetrokkenheid te stimuleren	Contact onderhouden met de zorgcoördinator, mentor of conciërge zodat jongeren die het nodig hebben sneller geholpen kunnen worden	Informatie en ervaringen uitwisselen over landelijke trends, bijvoorbeeld tijdens een bijeenkomst van Sociaal Werk Nederland (Preventie met gezag)
Hulp bieden aan ouders wanneer er onvoldoende kennis is over thema's die spelen bij hun kind (denk aan opvoedondersteuning, schuldhulp etc.)		

Taken Deskundigheidsbevordering

Micro	Meso	Macro
Intervisie met collega's om te reflecteren op je professioneel handelen	Meeloopdagen binnen de organisaties van netwerkpartners	Het behalen van de (her)registratie SKJ of Registerplein
Kennis up to date houden door bijvoorbeeld vakliteratuur te lezen en podcasts te luisteren	Investeren in het contact met de netwerkpartners om ieders rol te leren kennen	(Lunch)lezingen rondom relevante thema's volgen
(Actiever) registreren en rapporteren in de organisatiesystemen, o.a. om meer inzicht te krijgen in de doelgroep	Uitwisselen van ervaringen en expertise met andere jongerewerk-organisaties in de regio	Aandacht en oog hebben voor co-relaties zoals 'lvb-problematiek en criminaliteit'
Expertise rondom online jongerewerk vergroten zodat dit toegepast kan worden in de eigen werkzaamheden		Deelnemen aan studiedagen van Sociaal Werk Nederland

4.1.1 Signaleren

Het signaleren van risicofactoren

Vanuit de interviews met de jongerenwerkers komt naar voren dat zij allemaal een grote rol zien in het signaleren van risicofactoren bij jongeren die dreigen in de criminaliteit te belanden. De jongerenwerkers kijken op microniveau bijvoorbeeld naar het gedrag (zowel online als offline) van jongeren, uiterlijke kenmerken en hun opvattingen over geld.

Er zijn een paar jongens waarvan ik denk: deze dingen kun je niet betalen van wat je doet. [...] Die jonge gasten van 14 en 15 zetten het zo op Instagram, bijvoorbeeld een plak hash of vapes. Die zetten dat heel onkundig in hun verhaal of op Snapchat. Dat soort signalen pak ik zeker op. Ik kijk of die jongere bijvoorbeeld bij een vroegsignalering voorkomt. Wat speelt er nog meer? Zit hij nog school? Wat is de thuissituatie? Dat zijn de dingen die ik eerst belangrijk vind. Werkt hij ernaast? Is dit incidenteel, omdat hij een keer geluk met iemand heeft gehad die een doos vapes aanbodt? Of is dit structureel en gaat het van vapes naar wiet? Daar probeer je dan op tijd op in te haken.

Op mesoniveau letten de jongerenwerkers met name op het sociale netwerk waarin de jongeren zich bewegen, groepsgedrag, zorgen die geuit worden door netwerkpartners (denk aan de mentor van school of de wijkagent) en de betrokkenheid van ouders.

Ze laten meestal machtsgedrag zien dat ze de school in handen hebben. Ze lopen een beetje door de school heen. Of ze zoeken jongeren individueel op en die bedreigen ze dan gewoon. Die vallen ze dan echt lastig. De jongeren moeten dan wat doen voor hen. De één is er heel bang voor en die doet dat. Er zijn jongeren die daar helemaal niet gevoelig voor zijn. Maar die worden weer extra lastiggevallen.

Verjonging van de doelgroep

Jongerenwerkers geven aan in de praktijk steeds jongere jeugdigen te zien waar de zorgen met betrekking tot betrokkenheid bij jeugdcriminaliteit groot zijn. Volgens hen valt dit ook nog ongelukkig samen met het wegbudgetteren van het kinderwerk waardoor deze jeugdigen tussen wal en schip vallen.

Ik denk zeker dat we een rol hebben. We volgen steeds meer de basisschool, omdat het steeds jonger begint. We zijn daar aanwezig en we laten zien wie we zijn. Ik denk dat je daarmee een heel groot gedeelte al kent en daarmee eerder signalen herkent. Als je die er dan uit weet te pikken, heb je echt een groter gedeelte van de jonge aanwas al eerder in de smiezen. Je kan dat eerder tackelen.

School als vindplaats

De jongerenwerkers zien school als een belangrijke plek om vroegtijdig te kunnen signaleren. Ze letten dan op signalen die informatie geven over wat er speelt, welke jongeren elkaar opzoeken, wie er juist alleen zit, wat er gebeurt en hoe de groepsdynamiek is.

Signaleren van landelijke trends

Op macroniveau signaleren de jongerenwerkers via diverse kanalen landelijke trends zoals geldezels en wapenbezit. Ze checken regelmatig nieuwsberichten op platforms (bijvoorbeeld van het NJI en CCV), zien reclames op tv over snel geld verdienen en zien op Social media het online verheerlijken van criminele activiteiten. Denk hierbij bijvoorbeeld aan jongeren die op hun Social media foto's posten van veel geld, wapens en dure auto's. Ook sluiten ze periodiek aan bij de kwaliteitskring jongerenwerk waar actualiteiten worden uitgewisseld met jongerenwerkers van andere organisaties.

4.1.2 Preventieve middelen inzetten

De jongerenwerkers ondersteunen jongeren bij hun ontwikkeling en kijken naar kansen en talenten (**methodische principe: jongeren in hun kracht zetten**). Met hun aanpak en activiteiten handelen jongerenwerkers ontwikkelingsgericht en beogen ze onder andere te voorkomen dat jongeren op het verkeerde pad terecht komen.

Verdekte Educatieve Activiteiten

Jongerenwerkers zetten veelal preventieve middelen in die gericht zijn op (het benadrukken van) de beschermende factoren van jeugdcriminaliteit. Een voorbeeld hiervan is het inzetten van verdekte educatieve activiteiten. Dit zijn activiteiten die jongeren aangeboden krijgen en die aansluiten bij wat ze leuk vinden om te doen. Een voorbeeld hiervan is de wekelijkse spelletjesavond. Het doel van deze avond is voor de jongerenwerker dan niet 'het spelen van spelletjes' maar om in contact te komen met jongeren door ze iets aan te bieden wat ze leuk vinden en vanuit daar te kunnen werken aan goed contact (vandaar de term 'verdekte educatieve activiteiten'). Vanuit dit contact kan dan weer aan andere doelen gewerkt worden. Zo bespreken jongerenwerkers tijdens het spelen van spelletjes allerlei belangrijke thema's met jongeren.

Jongerenwerkers zijn constant aan het verkennen hoe ze kunnen verbinden met en **aansluiten bij de behoeften** van jongeren. Dit doen ze door zoveel mogelijk mee te bewegen met de jongeren zelf. Zo zijn de groepen waar zorgen om zijn, constant in beweging. Daarom hebben een aantal jongerenwerkers de wens uitgesproken om pop-up locaties in te zetten als middel om zowel reguliere jongeren als jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit een plek te kunnen bieden. Vanuit deze (mee)

bewegende locaties kunnen dan activiteiten aangeboden worden die ook de groep jongeren met verhoogd risico op criminaliteit aanspreken, zoals een sportactiviteit. De jongerenwerkers geven wel aan dat ze zoekende zijn in welke activiteiten goed aansluiten bij de jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit.

Uitdagingen met contact leggen

Het contact maken met jongeren is volgens de jongerenwerkers de eerste stap om tot een **betekenisvolle relatie** te kunnen komen (microniveau). De jongerenwerkers benaderen alle jongeren vanuit een informele en oordeelvrije basishouding. Tegelijkertijd zien zij bij jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit ander gedrag dan bij reguliere jongeren.

We zeggen altijd tegen jongeren: het maakt niet uit waar je staat, maar heb respect voor jouw omgeving. Als er mensen langs jou heen willen, groet ze even. Zeker als het mensen met rollators, kinderwagens of honden zijn of wat dan ook. Laat ze erlangs, doe even die stap opzij, geef even die blik. Deze jongeren doen dat niet. Als ze een jointje roken, blazen ze de rook het liefst in het gezicht van een ander uit. Ze letten niet op hun omgeving en het interesseert ze niet wat er allemaal gebeurt.

Hierdoor worstelen de jongerenwerkers soms met hoe ze de jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit kunnen bereiken. Sommige jongerenwerkers geven aan dat het gedrag van deze jongeren onvoorspelbaar is. Ze staan bijvoorbeeld niet vaak op dezelfde plek waardoor het moeilijk is om contact te leggen. Dit terwijl het voor de jongerenwerkers juist belangrijk is om daar te zijn waar de jongeren zich bevinden. Andere jongerenwerkers geven aan dat zelfs wanneer ze wel weten waar de jongeren op straat te vinden zijn, het een uitdaging is echt verbinding met ze te maken en zo tot een betekenisvolle relatie te komen. Als er contact is tussen deze jongeren en de jongerenwerkers verloopt dit vaak wisselend.

We komen ze tegen op straat en we hebben gesprekken met ze. Dan geven ze aan dat ze wat willen, maar daadwerkelijk ergens toe komen blijkt vervolgens heel lastig. Als ze naar het jongerencentrum komen is het vaak eenmalig. Ze laten even hun gezicht zien of komen specifiek voor een bepaalde activiteit. Daarna zijn ze weer weg.

De ene keer kunnen ze denken: daar heb je dat mens weer. Daar komt [naam sociaalwerkorganisatie] weer aan, wegwezen! Op die fatbikes zijn ze heel snel weg. Een andere keer blijven ze staan en gaan ze het gesprek met je aan. Dan dollen en ouwehoeren we een kwartiertje met elkaar en heb je helder hoe het met ze gaat. Dan is het goed en kun je weer weggaan. Het verschilt heel erg.

We merken dat die groep een beetje huiverig is voor ons. Ik probeer wel eens een praatje te maken. Er zitten misschien één of twee individuen tussen die nog wel een beetje het gesprek aangaan, maar de meesten hebben zoiets van 'ga gewoon weg'.

Waarborgen van de veiligheid

Een element dat steeds terugkomt in de gesprekken met de jongerenwerkers met betrekking tot het in contact komen met en ondersteuning bieden aan (een groep) jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit is het **borgen van veiligheid**. Dit aspect werkt twee kanten op en geldt zowel voor de jongeren als voor (het handelen van) de jongerenwerkers.

Je wil nog steeds laagdrempelig zijn en oordeelvrij, maar je gaat wel met een ander gevoel naar een groep als je weet dat die al wel in de criminaliteit zitten of een risico zijn.

Ook heeft het impact op de samenwerking met partners. Wanneer een jongerenwerker signalen van (dreigende) criminaliteit doorgeeft aan de politie, bestaat het risico dat deze informatie herleidbaar is tot de jongerenwerker zelf. Dit kan niet alleen de vertrouwensrelatie met de jongere onder druk zetten, maar vormt tevens een potentieel veiligheidsrisico voor de jongerenwerker.

Tegelijkertijd maken de jongerenwerkers zich zorgen over of het aantrekken van de jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit naar het jongeren centrum ten koste gaat van de veiligheid van 'reguliere jongeren'. Jongerenwerkers willen voorkomen dat 'reguliere jongeren', al dan niet met een kwetsbaarheid, tijdens activiteiten van het jongerenwerk in contact komen met de jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit en door hen negatief beïnvloed worden. Waardoor ze mogelijk meegesleurd worden in de criminaliteit of zich dermate onveilig voelen dat ze niet meer naar het jongerenwerk komen. De jongerenwerkers zien dit als een dilemma omdat ze er vanuit hun opdracht voor alle jongeren willen zijn.

Het mooiste is als een evenement voor iedereen toegankelijk is. Dit is immers één van de doelen van het jongerenwerk. Dit is ook heel belangrijk als je kijkt naar polarisatie. Iedereen blijven betrekken/bedienen. Maar ik vind het wel lastig om vervolgens al die doelgroepen te laten blenden. En hoe hou je ze dan? Want ze hebben allemaal een heel verschillende kijk op de wereld. Hoe kun je ze binnenshuis houden zonder dat ze last hebben van elkaar?

De jongerenwerkers geven aan dat het **werken met regels** en deze consequent hanteren hierbij essentieel is. Dit zorgt ervoor dat het voor alle jongeren bijvoorbeeld duidelijk is wat wel en niet mag in het jongeren centrum en wat de consequenties zijn wanneer jongeren zich niet aan de regels houden. Een voorbeeld hiervan

is dat jongeren toegang tot het jongeren centrum wordt ontzegd wanneer ze alcohol gedronken hebben. Tegelijkertijd is de boodschap dat ze een volgende keer wel welkom zijn, mits ze niet gedronken hebben.

Jongerenwerk op school

Jongerenwerkers zijn ook op scholen aanwezig en werken daar aan positief perspectief. De jongerenwerkers vinden het belangrijk om zichtbaar te zijn op scholen. Ze zijn structureel aanwezig in de pauzes en verzorgen periodiek gastlessen over thema's als ondermijning, weerbaarheid en criminaliteit. Daarnaast lopen de jongerenwerkers rond op de scholen, maken ze kennis met de leerlingen en het onderwijspersoneel en bieden ze activiteiten en voorlichtingen aan.

4.1.3 Samenwerken met netwerkpartners

De jongerenwerkers werken op diverse manieren, en daarmee op meerdere niveaus, samen met formele netwerkpartners, zoals scholen, politie, handhaving, gemeenten en informele partners zoals ouders (**methodische principe: werken met de omgeving**).

Netwerkoverleggen gericht op criminaliteitspreventie

Er wordt op verschillende manier samengewerkt om informatie te delen en acties te ondernemen. Zo worden informatie en ervaringen uitgewisseld in landelijke groepsapps (macroniveau) waarin ruim 500 personen (grotendeels jongerenwerkers) zitten. Deze groepsapps wordt er met name over trends en actualiteiten gesproken. De nadruk ligt bij de jongerenwerkers op het investeren in regionale samenwerking en uitwisseling. De jongerenwerkers geven aan dat signalen rondom specifieke jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit veelal middels groepsapps met politie en handhaving gedeeld worden. Op deze manier kan direct worden besproken wie het signaal oppakt en hoe te handelen.

Ook tijdens periodieke netwerkoverleggen (mesoniveau) worden signalen en eventuele vervolgacties besproken. Een voorbeeld hiervan is het stedelijke jeugdgroepenoverleg. Dit overleg vindt één keer in de vier weken plaats. Vertegenwoordigers vanuit de gemeente, jeugdregisseurs, politie, boa's, jongerenwerkers en onderwijspersoneel zijn hierbij aanwezig. Tijdens het jeugdgroepenoverleg worden casussen besproken en kan er worden afgesproken dat er indien nodig wordt opgeschaald. Jongerenwerkers geven aan dat ze daarnaast ook deelnemen aan het 'vroegsignaleringsoverleg'. Bij dit overleg zijn wederom alle netwerkpartners aanwezig en wordt besproken welke jongeren op de radar verschijnen, we zie in beeld heeft, of er al ondersteuning is ingezet of dat één van de partijen het verder op moet pakken.

Binnen beide organisaties is de huidige aanpak van jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit enkel groepsgericht en in samenwerking met netwerkpartners. Hiervoor wordt met de aanpak 'het 7-stappenmodel' van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) gewerkt. Het 7-stappenmodel is een methode voor de aanpak van problematische jeugdgroepen en groepsgedrag. Het model helpt professionals, zoals gemeenten, politie en jongerenwerk, om in zeven stappen risicojongeren en jeugdgroepen aan te pakken met als doel om criminaliteit en overlast terug te dringen, de sociale positie van jongeren te versterken, negatieve groepsdynamiek te doorbreken en sterkere groei naar criminele netwerken te voorkomen (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid, z.d.).

We zeggen bijvoorbeeld hier hebben we een onderbuikgevoel bij. Of hier gaan dingen plaatsvinden. We geven aan dat we er echt iets mee moeten. Het kan gaan over overlast of criminele gebeurtenissen waar we de vinger nog niet echt op kunnen leggen. We zijn nu bezig met één jeugdgroep, waarvan we zeggen dat er weer iets broeit. Die zijn we aan het oppakken en er zijn twee regisseurs van ons team aan gekoppeld. Zij gaan met de jeugdigen bezig en dan ben ik iemand binnen [plaatsnaam] die contacten heeft met de netwerkpartners. Dat gaan we splitsen, zodat de jeugd niet denkt dat wij de snitches zijn naar de politie. Mijn collega's zijn bezig met de jeugdigen en ik kan op de achtergrond gesprekken voeren over hoe we die gaan aanpakken. Hoe gaan we die rugnummers helder krijgen? Wie zijn het? Hoe gaat de aanpak? We werken via het 7—stappenmodel van het CCV en hiervoor stem ik af met politie, boa, veiligheid vanuit de gemeente en regio van Jeugd & Gezin. De politie en de boa's proberen de namen op te halen en wij kijken vanuit [naam sociaalwerkorganisatie]: wie ben jij? En wat kan en wil jij in je vrije tijd? We achterhalen de voor- en achternamen niet, dat moeten anderen doen. Wij gaan ertussen staan en de wensen en behoeften ophalen.

Het verloop van personeel bij netwerkpartners zorgt voor frustratie bij de jongerenwerkers, omdat ze steeds opnieuw moeten beginnen met het opbouwen van een samenwerkingsrelatie met korte lijnen. Daarnaast is de ervaring van de jongerenwerkers dat bepaalde afspraken die zijn gemaakt met netwerkpartners niet altijd goed worden overgedragen naar een nieuwe collega. Dit kan verreikende gevolgen hebben voor de jongerenwerker en heeft impact op de **waarborging van veiligheid**.

Een nieuwe medewerker bij de politie heeft wel eens namen van jongerenwerkers doorgespeeld, waardoor wij als snitch werden gezien door jongeren.

Een voorval zoals hierboven besproken kan jarenlange impact hebben op de relatie tussen jongerenwerkers en jongeren. Het zorgvuldig delen van informatie, al dan niet op basis van een convenant, is ook een belangrijk aspect om tot een goede samenwerking te komen. De jongerenwerkers worstelen met het feit dat ze van de netwerkpartners niet altijd de nodige informatie krijgen.

Het grootste euvel waar we tegenaan lopen is hoe de politie mag en kan communiceren. Ze mogen vanuit de Wet politiegegevens (Wpg) niet alles delen. Dat snap ik en het is terecht, maar als er vechtpartijtjes zijn geweest dan hoef ik geen namen te weten. Maar dan wil ik weten dat er wat speelt en dat we moeten oppletten, zodat wij daar eventueel op kunnen anticiperen. [...] Je hoeft mij zeker niet alles te vertellen, alleen wat noodzakelijk is.

Registreren van gegevens

Uit de documentanalyse blijkt dat het registreren van gegevens bij beide sociaalwerkorganisaties beperkt is. Er zijn registratiesystemen beschikbaar die het mogelijk maken om gegevens van jongeren te registreren, maar dit gaat met name over het registreren van algemene gegevens bij deelname aan activiteiten (denk aan aantal jongeren en leeftijdscategorie) en het rapporteren van individuele begeleidingstrajecten en specifieke problematiek bij langdurig contact met een jongere.

Jongerenwerkers geven aan dat het registreren van korte (nieuwe) contacten lastig is in de praktijk, omdat het regelmatig blijft bij een kort praatje met een jongere en de naam en leeftijd vaak niet direct bekend zijn. De jongerenwerkers ondervinden hier zelf weinig hinder van. Zij zijn bij het maken van contact veel meer gericht op het onthouden van gezichten, dan het achterhalen van namen. Namen en leeftijden komen na herhaaldelijk contact met de jongeren ter sprake of de jongerenwerkers wisselen onderling (met collega's) informatie uit. De jongerenwerkers benoemen dat netwerkpartners wel cijfers en effecten van het jongerenwerk willen zien. Omdat niet alle jongerenwerkers consequent registreren in het systeem is de gevraagde informatie niet altijd (direct) voorhanden. De jongerenwerkers zijn samen met hun collega's zoekende hoe zij efficiënt kunnen registreren op een manier die voor alle partijen zinvol is. Ze hopen met name dat dit zal bijdragen aan een sterkere positionering van het jongerenwerk.

Positionering van het jongerenwerk

Eén van de belangrijkste aspecten om tot een succesvolle samenwerking te komen is dat de netwerkpartners elkaar kennen en weten wat ieders rol en taak is. De jongerenwerkers geven aan dat netwerkpartners niet altijd helder hebben wat het jongerenwerk doet.

Ketenpartners denken dat je activiteitenbegeleider bent. Maar dat is het niet. [...] Het stoort mij dat beleidsmakers niet weten hoe wij ons werk doen. Het jongerenwerk krijgt daarom heel veel op hun bordje. Beleidsmakers denken; 'wij betalen, wij bepalen'.

Om dit beeld te veranderen hebben de jongerenwerkers geïnvesteerd in het contact met diverse netwerkpartners. Zo hebben ze bijvoorbeeld gesprekken gevoerd met gemeenten en uitleg gegeven over het jongerenwerk. Ook het bespreken van

casuïstiek met netwerkpartners, bijvoorbeeld tijdens netwerkbijeenkomsten, draagt bij aan de zichtbaarheid van het jongerenwerk omdat dit de werkzaamheden van het jongerenwerk tastbaarder maakt en de complexiteit duidelijk in beeld brengt.

Zelf zeggen jongerenwerkers over hun rol in criminaliteitspreventie dat deze anders is dan die van netwerkpartners. Jongerenwerkers geven aan dat de doelstelling van het jongerenwerk bijvoorbeeld anders is dan die van de politie en boa's. Zo stappen jongerenwerkers nadrukkelijk niet op de jongeren af om ze te wijzen op overlast.

We gaan niet als een boa naar een groep jongeren toe om te zeggen, 'jullie staan hier en mensen hebben last van jullie'. Dat is niet de insteek. Maar we gaan wel meerdere malen langs, dus contact leggen. Zodat we kunnen kijken wat die groep beweegt en of we de groep kunnen motiveren naar creatieve activiteiten of zelf-ontplooiing, zodat ze uit zichzelf niet meer willen hangen en overlast veroorzaken.

Volgens de jongerenwerkers is het belangrijk om het contact met de netwerkpartners te onderhouden.

Van al die partijen is het doel uiteindelijk wel hetzelfde, maar de weg die we moeten bewandelen om daar te komen, wordt heel anders gezien. Je moet daarom ook contact blijven houden met (keten)partners, net als dat we dat met jongeren doen. [...] Sinds het pizzagesprek met gemeente zijn de lijntjes korter. Maar je moet dat echt blijven onderhouden, want er is veel verloop. Dat contact aanhouden maakt echt verschil.

Samenwerking met scholen

Volgens de jongerenwerkers is school bij uitstek een plek om criminaliteitspreventie na te streven. Eén van de jongerenwerkers omschrijft de rol van het jongerenwerk op school en de onderlinge samenwerking als volgt:

Ik laat zien dat ik er ben en dat ik zie wat ze doen. Dat koppel ik terug naar de school. We laten in ieder geval zien dat we er zijn en dat we hen in de gaten houden. Dat klinkt alsof je net de politie bent. Maar zo laten we aan de andere jongeren ook zien dat we er zijn en het zien. Je zorgt voor een veilige situatie voor de leerlingen op school. Dat doe ik niet alleen. De docenten die door de kantine lopen of de conciërges doen dat ook. Daar waar nodig is, verwijzen wij door, kopen we terug of spreken we aan.

Wel ervaren de jongerenwerkers dat voor de scholen de rol van het jongerenwerk nog niet altijd helder is.

Scholen zijn soms nog zoekende naar onze rol. Wij proberen steeds heel duidelijk terug te geven dat wij signaleren en er laagdrempelig zijn voor jongeren. We

verwijzen door waar nodig. Als mentoren of docenten denken dat iemand een jongerenwerker kan gebruiken, verwijzen ze weer door naar ons.

Samenwerken met ouders

De jongerenwerkers geven aan dat de jongeren centraal staan en dat zij daardoor niet altijd contact met ouders hebben. Van de jongeren die bijvoorbeeld bij de inloop komen kennen de jongerenwerkers de ouders vaak niet, tenzij ouders een keer meekomen met de jongere. Hetzelfde geldt voor de jongeren die op straat worden gezien door de jongerenwerkers. Ook van deze jongeren is veelal niet bekend wie de ouders zijn. Een aantal jongerenwerkers is verbaasd dat sommige ouders niet geïnteresseerd lijken te zijn waar hun kind uithangt, terwijl de betreffende jongere regelmatig in het jongerencentrum te vinden is.

Ouders denken soms 'voed jij mijn kind maar even op', omdat wij een goede relatie met hun kind hebben. Ik heb dat gehad met een moeder die mij zag als de grote broer van haar zoon. Toen heb ik gezegd 'Ik ben jongerenwerker. Het is fijn dat ik als grote broer wordt gezien, maar ik ga niet de taak van ouders op mij nemen. Dus ik heb de bal weer teruggegeven.

De verhoudingen met ouders zijn anders wanneer een jongerenwerker individuele begeleiding aan een jongere geeft.

Ik kom vaak thuis om met de ouders kennis te maken als ik een jongere begin te coachen. Zo weten ze ook wie ik ben. Dat vind ik heel prettig.

Als het om een groepsaanpak gaat bespreken de jongerenwerkers met de netwerkpartners of er contact moet worden gelegd met ouders en wie dat oppakt. Over dit contact zijn ouders echter niet altijd tevreden.

Als het om een groepsaanpak gaat, zijn er wel eens ouders die het niet eens zijn met wat wij doen of commentaar hebben daarop. Soms zeggen ze dat we niet genoeg doen.

De jongerenwerkers zouden graag meer met ouders willen samenwerken, juist als het gaat om criminaliteitspreventie.

Preventieve dingen werken niet bij jongeren die er al mee bezig zijn. Niemand gaat een filmpje kijken over wat de gevolgen van een geldezel zijn. Niemand komt naar een bijeenkomst over wat als je een mes bij je draagt. Het boeit ze niet. Zeker niet als ze het al doen. Wat je kunt doen, is de ouders informeren en leren hoe je moet signaleren. Alleen het erover hebben, werkt niet.

4.1.4 Deskundigheidsbevordering

De jongerenwerkers vinden deskundigheidsbevordering een belangrijk onderdeel van hun werk. Niet alleen om kwalitatief goede ondersteuning te kunnen bieden aan jongeren, maar ook om hun eigen professionaliteit te borgen en door te ontwikkelen. Over de drie niveaus (micro, meso, macro) heen is het belangrijk voor de jongerenwerkers om hun kennis up-to-date te houden door bijvoorbeeld vakliteratuur te lezen en deel te nemen aan landelijke studiedagen om op de hoogte te blijven van trends en ontwikkelingen.

Ontwikkelen van specifieke expertise

Voor wat betreft de ondersteuning aan jongeren geven de jongerenwerkers aan dat het een zoektocht is hoe ze zowel de reguliere jongeren als de jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit goed kunnen ondersteunen. Het bereiken van deze laatste groep en proberen te voorkomen dat zij verder de criminaliteit in glijden vraagt om specifieke taken. De jongerenwerkers ervaren binnen het reguliere jongerenwerk onvoldoende tijd en bekwaamheid voor een (individuele) aanpak van de jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit.

Ik denk wel dat je een bepaalde extra scholing of ervaring nodig hebt in dat stukje. Wat zijn de risico's bijvoorbeeld binnen deze groep? Hoe ga je om met deze groep? Wat zijn de mogelijkheden binnen deze groep? Ik vind wel dat het een extra tak onder het jongerenwerk is.

Inzetten van ervaringskennis

Het borgen van de professionaliteit van het jongerenwerk komt bijvoorbeeld naar voren bij het inzetten van ervaringskennis door jongerenwerkers (**methodische principe: nabijheid**). Ervaringskennis wordt nog niet vaak bewust ingezet, maar bij concreet uitvragen tijdens de analysesessies met de jongerenwerkers blijken er wel voorbeelden te zijn waar het positief gebleken is. Het hebben van dezelfde culturele achtergrond als een jongere kan in sommige situaties bijvoorbeeld helpend zijn. Hetzelfde geldt voor het delen van je eigen ervaringen als jonge vrouw met menstruatie(producten) en voorbehoedsmiddelen. Eén van de jongerenwerkers geeft aan dat zowel je eigen identiteit als die van de sociaalwerkorganisatie belangrijk is voor de doelgroep die je aantrekt. De grens tussen vrienden worden met een jongere en professionele afstand bewaren is echter soms flinterdun en één van de jongerenwerkers geeft aan dat het hun taak is om deze grens te bewaken zowel online als offline. Een andere jongerenwerker omschrijft het als volgt.

Over bepaalde onderwerpen wil je het taboe doorbreken, dus daarin stel je je soms kwetsbaar op en daar ben je open over, maar je behoudt wel een bepaalde

voorzichtigheid. Voor een werkbare relatie moet je tot op zekere hoogte afstand houden.

Online aanwezigheid en uitdagingen in het jongerenwerk

Op basis van de interviews met jongerenwerkers bleek online jongerenwerk een belangrijk thema. Jongerenwerkers ervaren een groeiende noodzaak om actief te zijn op sociale media, omdat jongeren zich voornamelijk op platforms als TikTok, Snapchat en Telegram bevinden. Traditionele kanalen zoals Facebook en Instagram worden steeds minder relevant voor deze doelgroep. Tegelijkertijd ontbreekt het vaak aan formele tijd, middelen en ondersteuning om deze digitale aanwezigheid structureel en professioneel vorm te geven.

Facebook is voor ons, Instagram wordt nu ook veel meer voor de 40+'ers. De jeugd zit op TikTok en Snapchat, het vraagt veel van ons om dat er allemaal bij te doen. We hebben daar formeel geen uren voor, dus je doet het er allemaal bij.

Jongerenwerkers ervaren een spanningsveld tussen de noodzaak tot online jongerenwerk en de praktische uitvoerbaarheid ervan. Jongerenwerkers doen veel op eigen initiatief, vaak buiten hun formele taken om. Ze signaleren dat het online leven van jongeren een verlengstuk is van hun offline gedrag. Dit brengt ook risico's met zich mee zoals contact met onbekenden, het observeren van gevoelige beelden, en signalen van criminele netwerken. Daarbij wordt benadrukt dat online signalen soms moeilijk te interpreteren zijn. Jongeren kunnen zich online anders voordoen dan offline, wat het inschatten van risico's moeilijker maakt. Er is behoefte aan training en ondersteuning in het omgaan met deze signalen, zoals het herkennen van risicovol gedrag op sociale media. Maar ook in het methodisch benaderen van online jongerenwerk.

Tot slot blijkt dat vertrouwen en oordeelvrij contact essentieel zijn in het jongerenwerk, zowel offline als online. Jongerenwerkers proberen jongeren bewust te maken van hun online gedrag, maar lopen aan tegen de beperkte effectiviteit van traditionele preventieve interventies zoals workshops of lezingen.

4.1.5 Methodische principes in de praktijk

Data van de observaties laat zien dat jongerenwerkers veelal de twaalf methodische principes inzetten in hun handelingen met betrekking tot criminaliteitspreventie. In deze paragraaf beschrijven we een aantal voorbeelden. Eén van de methodische principes die jongerenwerkers inzetten om goed te kunnen signaleren is **aansluiten bij de (be)leefwereld van jongeren**. Jongerenwerkers zijn aanwezig op scholen om bij te dragen aan het vroegtijdig signaleren van risico's en problemen. Tijdens de pauzes lopen ze rond door school en op het schoolplein. Ze maken een praatje met jongeren en observeren de dynamiek tussen (groepen) jongeren, de sfeer in de kantine en opvallende gedragingen van jongeren zoals geheimzinnig smoezen, baldadigheid,

opstootjes etc. Een voorbeeld hiervan dat tijdens één van de observaties naar voren kwam was een brugklasleerling die tijdens de pauze helemaal alleen in de kantine zijn boterham zat te eten. De jongerenwerker merkte op dat het opvallend is dat op een school met 1200 leerlingen een leerling zonder klasgenoten de pauze doorbrengt. De jongerenwerker kende deze leerling nog niet en wilde hem daarom niet direct in een overvolle kantine aanspreken. Ze vertelde dat ze in haar hoofd opslaat hoe hij eruitziet en de week erop gaat kijken of hij weer alleen zit. Als dat het geval is, gaat ze een praatje met hem maken met als doel om uiteindelijk te achterhalen of er iets speelt waardoor hij alleen zit.

We weten dat het opbouwen van een vertrouwensband tussen de jongerenwerker en een jongere (**betekenisvolle relatie**) van essentieel belang is om de jongere het gevoel te geven met alle vragen of problemen bij de jongerenwerker terecht te kunnen. Tijdens de observaties zagen we de jongerenwerkers dit doen door te beginnen met het maken van persoonlijk contact, vervolgens laagdrempelig een gesprekje te voeren en regelmatig even in te checken bij de jongeren op de momenten dat de jongerenwerker en jongere elkaar weer troffen. Het onthouden van persoonlijke dingen en interesses van jongeren werd hierbij ingezet om contact te maken. Twee voorbeelden hiervan zijn dat de jongerenwerker een jongere feliciteerde met de uitslag van de voetbalwedstrijd van de avond ervoor van zijn favoriete club. En de vraag van de jongerenwerker aan een jongere hoe het gesprek met de mentor is gegaan de week ervoor.

Een ander methodisch principe is **leren door doen**. De jongerenwerkers voorzien jongeren van concrete leerervaringen onder begeleiding en proberen de jongeren te behoeden voor het maken van verkeerde keuzes zonder hierover te oordelen. Altijd vanuit een positieve insteek en om bewustwording en verantwoordelijkheid te creëren bij de jongeren. Het meedoen aan verdeckte educatieve activiteiten is een laagdrempelige manier om het gesprek met een jongere aan te gaan over diverse onderwerpen. Een voorbeeld hiervan werd gezien tijdens de observatie van een activiteit met twaalf jongeren in de leeftijd van 11 tot en met 14 jaar. Eén van de jongeren vertelde dat ze onbekende mensen toevoegt op Social media. Ze had onlangs een vriendschapsverzoek gehad van een oudere jongen uit de Randstad en ze wist niet goed wat ze hiermee moest. De jongerenwerker oordeelde niet en begon vragen te stellen aan het meisje; wat dacht je toen dit verzoek kreeg? Wat is je gevoel hierbij? Wat zou je een vriendin adviseren als zij zo'n vriendschapsverzoek kreeg? Door de jongere zelf te laten nadenken over deze vragen kwam ze tot de conclusie dat het niet verstandig was om dit vriendschapsverzoek te accepteren. Door dit gesprek in groepsverband te voeren werden zowel de jongere waar het om ging als de andere jongeren zich bewust van hoe te handelen in dergelijke situaties.

4.2 Samenwerken aan criminaliteitspreventie in partnerschap

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag 3 (Hoe wordt de inzet van het jongerenwerk ervaren door stakeholders?) en deelvraag 4 (Hoe kunnen jongerenwerkers hun aanpak gericht op criminaliteitspreventie verder versterken en wat is hiervoor nodig?).

In de focusgroep met stakeholders zijn ervaringen opgehaald over de inzet van het jongerenwerk en de interdisciplinaire samenwerking. Daarnaast is gesproken over het versterken van de gezamenlijke aanpak gericht op criminaliteitspreventie onder jongeren. De bevindingen zullen op basis van de vierdimensies van het model van D'Amour (zie 3.2 Methodische verantwoording) worden beschreven in sub-paragrafen.

4.2.1 Bestuur

De eerste dimensie is met name gericht de connectiviteit tussen de netwerkpartners, hoe de samenwerking wordt ervaren en wie wanneer de regie voert.

Connectiviteit

Alle stakeholders geven aan de jongerenwerkers bij naam te kennen, sommigen kennen ze wat beter dan anderen. Om met elkaar in contact te komen en te blijven is het belangrijk om elkaar op te zoeken in de wijk en op scholen, mee te gaan naar een inloop, deel te nemen aan groepsapps en aan te sluiten bij netwerkoeverleggen. Eén van de stakeholders vertelt dat er één of twee keer per jaar een regionale netwerkbijeenkomst wordt georganiseerd door het veiligheidsdomein om elkaar te ontmoeten, actualiteiten en trends te delen en te bespreken hoe je met elkaar samenwerkt rondom bijvoorbeeld een groepsaanpak.

Ervaringen met samenwerking

De netwerkpartners ervaren de samenwerking met het jongerenwerk over het algemeen positief. De onderlinge contacten zijn goed en er zijn volgens de stakeholders niet veel jongeren die niet met het jongerenwerk bekend zijn. Een aantal netwerkpartners mist het wel eens dat de jongerenwerkers niet bij hen op locatie langskomen. Zij zoeken met name de jongerenwerkers op, maar dit gebeurt nog weinig andersom terwijl dit wel belangrijk wordt gevonden voor het onderhouden van het contact.

Volgens de meeste netwerkpartners zijn de jongerenwerkers erg gefocust op de inlopen en werken ze veelal locatie gebonden, terwijl ze met name op straat worden gemist. Het is bij de betreffende stakeholders bekend dat de jongerenwerkers een

aantal keren per week ambulant gaan, maar de wens zou zijn om iedere dag op straat te zijn. Eén van de netwerkpartners merkt op dat de jongerenwerkers misschien wel iedere dag op straat te vinden zijn, maar dat dit voor hem niet zichtbaar is. De jongerenwerkers worden met name op straat gemist op de momenten dat de jongeren op stap gaan (tijdens koopavonden en in het weekend), omdat juist op deze momenten de meeste meldingen worden gedaan. Een andere partner reageert hierop dat de gemeente daar ook meer op kan sturen, zij bepalen immers het budget voor het jongerenwerk. De jongerenwerkers krijgen de vrijheid en het vertrouwen om werkzaamheden zelf in te richten, maar er kunnen door de gemeente specifieke afspraken worden gemaakt met de jongerenwerkers wanneer ze waar zichtbaar moeten zijn. Bijvoorbeeld dat het jongeren centrum tot een bepaald tijdstip open is of dat de jongerenwerkers aanwezig zijn bij een jaarlijks evenement (een kermis, dorpsfeest o.i.d.). In sommige gevallen kan dit wel tot gevolg hebben dat de extra inzet van het jongerenwerk dient te worden gecompenseerd met reguliere taken.

Regie

De stakeholders geven aan dat voor alle gemeenten geldt dat de signalen rondom zorgen over jongeren worden samengebracht in netwerkoverleggen. De namen van de jongeren worden genoteerd en er wordt gekeken of ze bekend zijn bij (andere) instanties om een beeld te schetsen. De netwerkpartners geven aan dat de gemeenten in principe de regie voeren. Echter, afhankelijk van het probleem wordt gezamenlijk bepaald wie het signaal oppakt; zijn er problemen met school, dan pakt de jongerenwerker het zelf op. Speelt er iets op het gebied van strafrecht, dan pakt een andere netwerkpartner het op. Iedereen heeft daarin een eigen bevoegdheid. Tevens wordt in gezamenlijke overleggen bepaald of opschaling nodig is.

4.2.2 Gedeelde doelen en visie

Bij de tweede dimensie is gesproken over de doelen die het jongerenwerk volgens de stakeholders heeft, de visie op het jongerenwerk en welke belangen er spelen in de samenwerking met het jongerenwerk.

Doelen van en visie op het jongerenwerk

De netwerkpartners omschrijven de doelen van het jongerenwerk als het in verbinding komen met jongeren en vanuit daar een band opbouwen en jongeren laagdrempelig helpen om ze te versterken en weerbaar te maken. Daarnaast ook het stimuleren van de talenten van jongeren zodat ze daarin meer kansen krijgen. Er wordt gewerkt vanuit de visie dat het belang van de jongeren voorop staat. De netwerkpartners geven aan dat rondom criminaliteitspreventie een goede verbinding met jongeren kan bijdragen aan bijvoorbeeld het voorkomen van overlast. Tegelijkertijd geven de netwerkpartners aan dat er niet alleen gekeken wordt naar overlast, maar dat het jongerenwerk ook op andere vlakken wordt ingezet zoals vroegsignalering.

Op de vraag of het succes van het jongerenwerk wordt beoordeeld aan de hand van de mate waarop ze instaat zijn om in verbinding te komen met jongeren en talentontwikkeling of op het terugdringen van overlast wordt door een netwerkpartner vanuit de politie gezegd:

In de praktijk gebeurt het zelden dat wij een jongere voor talentontwikkeling naar het jongerenwerk sturen, het gaat vaak over overlast. Het wordt dus wel op die manier geregistreerd en weggezet, de meldingssystemen zijn daarop ingericht. Voor de politie bijvoorbeeld is zo'n melding de eerste lijn van het contact, dat is heel belangrijk. Je wilt dat de jongere de goede weg op gaat, en dat de sturing daarvan bij de jongerenwerker ligt. Sturing op verschillende leefgebieden bijvoorbeeld school. Overlast is pubergedrag en daar ligt wel een rol voor het jongerenwerk. Crimineel gedrag wordt een stuk vervelender, maar dat ligt op het vakgebied van een politieagent.

Belangen

De stakeholders geven aan dat de gemeente de financierder en opdrachtgever is. Zij stuurt aan, maar moet ook vertrouwen op de expertise van het jongerenwerk. Tegelijkertijd heerst de vraag: de zichtbaarheid die de gemeente vindt dat het jongerenwerk moet hebben, hebben ze die wel? Volgens de stakeholders is het nodig om te laten zien wat er gebeurt met het geld dat beschikbaar wordt gesteld. Daarbij is het belangrijk om ook onderling het gesprek hierover aan te gaan. Zo geeft een netwerkpartner aan dat de gemeente allerlei dingen kan vinden, maar dat de jongerenwerkers daar misschien anders naar kijken.

Visie op online jongerenwerk

Gemeenten erkennen het belang van zichtbare aanwezigheid van jongerenwerkers, zowel fysiek tijdens evenementen als online. Tegelijkertijd wordt de effectiviteit van fysieke aanwezigheid soms in twijfel getrokken. Dit roept de vraag op bij de netwerkpartners of online aanwezigheid niet effectiever kan zijn. De online component van jongerenwerk wordt steeds belangrijker, maar netwerkpartners erkennen ook dat dit tijdrovend en arbeidsintensief is.

Er wordt geëxperimenteerd met data-analyse en monitoring, zoals via platforms als Stream of door het volgen van zichtbare groepen op Snapchat. Dit biedt kansen om gedragspatronen en risico's vroegtijdig los van geografische grenzen te signaleren. Daarnaast worden innovatieve projecten zoals 'Cyberbrein' genoemd, die gericht zijn op vroegsignalering en het positief benutten van talenten. De netwerkpartners hebben behoefte aan kennisdeling en integratie van werkzame elementen van het online jongerenwerk uit andere gemeenten of landelijke initiatieven. Hier zouden ze regionaal graag een gezamenlijke aanpak in zien.

4.2.3 Formalisering

Bij de derde dimensie is besproken wat de netwerkpartners van het jongerenwerk verwachten in de aanpak criminaliteitspreventie en hoe ze kijken naar de onderlinge uitwisseling van informatie.

Verwachtingen van het jongerenwerk in de aanpak criminaliteitspreventie

De netwerkpartners geven aan dat ze het fijn vinden dat jongerenwerkers herkenbaar zijn aan hun kleding. De zichtbaarheid is volgens hen niet alleen belangrijk voor jongeren, maar ook voor inwoners en docenten op scholen. Zij verwachten dat jongerenwerkers net als politie en handhaving een 'uniform' dragen, zo is voor iedereen duidelijk wie waarvan is. De netwerkpartners vinden dat dit nog niet bij elke sociaalwerkorganisatie structureel gebeurt en dat hier nog winst te behalen valt. Ze zijn benieuwd of het niet structureel dragen van werkkleding een bewuste of onbewuste keuze is en wat de reden is voor deze keuze. Een andere verwachting van de netwerkpartners is dat de jongerenwerkers kijken naar persoonlijke overeenkomsten met de jongeren om tot beter contact te komen (methodische principe: nabijheid).

Als je bijvoorbeeld een Marokkaanse groep hebt en je zet er een Jan bij, dan kan je gedag zeggen tegen Jan want er komt dan niks binnen bij de jongeren. Je moet als jongerenwerker iets gemeen hebben met de jongeren. Ook het geslacht kan het verschil maken. Als vader de opvoeder was, dan zien we vaak dat mannen meer bereiken met de jongere dan vrouwen.

Een ander belangrijk aspect in het versterken van de aanpak is volgens de netwerkpartners het (tijdig) betrekken van ouders. Eén van de netwerkpartners noemt een voorbeeld uit een Twentse gemeente. Daar is een inloop voor ouders georganiseerd over het signaleren van criminele activiteiten onder jongeren en daar kwamen veel ouders op af. Ouders die meer informatie wilden konden naderhand een huisbezoek aanvragen en ook hierop kwamen meerdere verzoeken van ouders. Tegelijkertijd wordt ook opgemerkt dat men niet in contact komt met de ouders van de jongeren waar je het meeste last van hebt en dat dit nog een grote uitdaging is. Eén van de netwerkpartners zegt:

Deze ouders hoeven niet te weten waar hun kind uithangt. Ik heb een keer een moeder gesproken van een jongere die een mes bij zich droeg. Moeder gaf aan dat ze het fijn vindt dat haar kind een mes bij zich heeft voor het geval hij aangevallen wordt op straat.

Uitwisselen van informatie

De netwerkpartners verwachten dat jongerenwerkers het melden als er in de wijk of op school wat speelt. Helemaal wanneer een jongerenwerker op de hoogte is van criminele activiteiten moet de jongerenwerker dit volgens de meeste netwerkpartners altijd melden. Volgens een aantal netwerkpartners zeggen sommige jongerenwerkers dat ze bepaalde informatie niet kunnen delen. Een netwerkpartner die werkzaam is bij Stichting Halt ervaart het al dan niet delen van informatie door jongerenwerkers als een spanningsveld.

Je weet als jongerenwerker dat als je het meldt, dat het impact op de jongere heeft en op de doelen die je als jongerenwerker hebt.

Meerdere netwerkpartners gaven hierop aan dat het melden van crimele activiteiten in het belang van de jongere is.

Toch kan het strafrecht wel helpen om de goede weg te vinden. Het is belangrijk dat de jongerenwerker de verantwoordelijkheid voelt dat als de ontwikkeling van de jongere in gevaar is dat je het dan moet melden. In Nederland is het strafrecht tot 18 altijd gericht op herstel en niet op straffen. Dat is wel belangrijk om te weten.

4.2.4 Internalisering

Bij de vierde dimensie is besproken hoe vanuit wederzijdse bekendheid met elkaar en vertrouwen hebben in elkaars expertise de gezamenlijke aanpak versterkt kan worden.

Wederzijdse bekendheid

De netwerkpartners geven aan dat ze elkaar en de jongerenwerkers over het algemeen goed kennen en weten te vinden. Dit 'kennen' is wel vaak op basis van relaties tussen individuen en minder goed systemisch geregeld. De netwerkpartners geven aan dat hier een kwetsbaarheid ligt omdat wanneer personen vertrekken of uitvallen daarmee ook de bekendheid met elkaar in geding raakt. De netwerkpartners vinden het belangrijk om elkaar goed te (blijven) informeren om adequaat te kunnen reageren op signalen en/of zorgen over jongeren. Een ketenpartner ziet hierin een duidelijk verbeterpunt.

Soms wordt het opgespaard tot we over vier weken om tafel gaan, maar bel elkaar tussendoor ook op. Of zoek mij bijvoorbeeld op school op om te kijken hoe we kunnen inspelen op elkaar.

Vertrouwen

Volgens de netwerkpartners zit de essentie van het uitwisselen van informatie in het hebben van een gedeelde visie: handelen in het belang van de jongere.

De jongerenwerkers moeten het vertrouwen hebben dat een docent, politieagent of wie dan ook, ook het beste voor hebben met de jongeren.

Vertrouwen gaat verder dan het vertrouwen hebben dat er goed met informatiedeling wordt omgegaan. Het gaat ook over het vertrouwen in de expertise van het jongerenwerk. Een aantal netwerkpartners vraagt zich af of het reguliere jongerenwerk volstaat om jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit aan te pakken. Een ketenpartner die werkzaam is bij een gemeente zegt:

In hoeverre kun je differentiëren binnen het jongerenwerk? We zetten in op brede talentontwikkeling en het weerbaar maken van jongeren. Een klein percentage jongeren die niks willen, ongemotiveerd en brutaal zijn en al stappen hebben gezet in de criminaliteit. Heb je daar een ander type jongerenwerker voor nodig? Hoort het wel bij het jongerenwerk of valt het ergens anders over? En waar valt het dan onder? Dat ligt wel heel gevoelig, ook omdat we al lange tijd bezig zijn met bezuinigingen.

4.3 Ervaringen van jongeren met de inzet van het jongerenwerk

In deze paragraaf wordt antwoord gegeven op deelvraag 3 (Hoe wordt de inzet van het jongerenwerk ervaren door jongeren?).

Met behulp van de Photovoice-methode (zie bijlage 3) kwamen mooie gesprekken op gang met de jongeren. Ze vertelden wat voor hen belangrijk is in hun leven en hoe het jongerenwerk hierbij een rol speelt. De verhalen maken duidelijk hoe jongerenwerkers de methodische principes toepassen in hun dagelijkse werk en de impact daarvan op de jongeren. Een aantal uitspraken van jongeren hiervoor zijn:

Met jongeren in gesprek over het jongerenwerk

- Ze weten hoe ze met jongeren om moeten gaan. Ouders en vrienden weten dat niet.
- Net een andere band met jongerenwerk. Ander gevoel want ze hebben kennis van hoe met jongeren om te gaan.

- Ze weten hoe ze vertrouwen op moeten bouwen.
- Dingen die je niet tegen je ouders vertelt, vertel je de jongerenwerker wel.
- Omdat ze niet in je privé zitten. Dus geen gevolgen. De afstand helpt. [...] Behalve als ze zich echt zorgen maken dan nemen ze contact op met je ouders.
- Jongerenwerk betekent veel voor mij.
- Heel veel, ontwikkeling, contacten.
- Hulp in zware tijden. Iets om naar uit te kijken.

Verbinding met jongeren

Methodische principes: betekenisvolle relatie, aansluiten beleefwereld jongeren, aansluiten bij behoefte, één-op-één contact

De jongeren zijn positief over het jongerenwerk in het algemeen. Ze vertellen dat de jongerenwerkers weten hoe ze met jongeren moeten omgaan, dat ze goed zijn in het opbouwen van vertrouwen, verbinding kunnen maken, oprechte interesse tonen en altijd luisteren. Eén van de jongeren illustreerde haar vertrouwensband met de jongerenwerker middels een handshake (foto 1). De jongeren vinden het fijn dat de jongerenwerkers voor hun gevoel altijd bereikbaar zijn of in ieder geval snel een reactie sturen waarbij ze 'even inchecken'.

Even inchecken van 'hoe is je dag?'. Dan ben ik heel blij. Ook als ze [jongerenwerker] op vakantie zijn. Al is het maar 1 keer. Andere hulpverleners zijn weg en hoor je niets van.

De jongeren geven aan zich echt gehoord te voelen. Als de jongeren ergens mee zitten, dan voelen ze zich veilig en vertrouwd genoeg om het met hun jongerenwerker te bespreken. Ze zien daarin echt een toegevoegde waarde van het jongerenwerk in vergelijking met ouders, vrienden, docenten en mentoren maar ook andere hulpverleners.

Alsof je gesprekken voert met vrienden, maar dan het perspectief vanuit een volwassene krijgt.

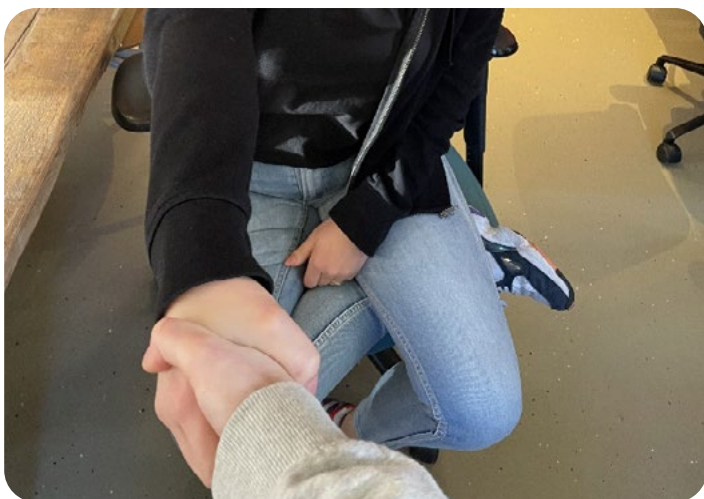

Foto 1. Vertrouwensband jongere-jongerenwerker

Jongerenwerk als veilige plek

Methodische principes: aansluiten bij behoeften, jongeren in hun kracht zetten

De meiden van de meidenwerkgroep zien het jongerenwerk als verlengde van school (omdat het meidenwerk wekelijks plaatsvindt in het schoolgebouw) en ervaren het als een fijne veilige plek. Dit in tegenstelling tot hun eigen buurt waar vaak politie is en incidenten gebeuren. Eén van de meiden illustreerde dit met foto 2. Ze nam de foto vanuit de ingang van het jongeren centrum in de richting van haar huis. Ze vertelde dat ze het niet fijn vindt dat er zo vaak politie in haar wijk is. De mooie zonsondergang stond symbool voor de fijne en veilige plek van het meidenwerk. Het liefst zouden ze twee á drie keer per week naar het meidenwerk gaan in plaats van één keer. Ook de andere jongeren geven aan dat het jongerenwerk een plek is waar je jezelf kan zijn en welkom bent. Vanuit de veiligheid die gevoeld wordt bij het jongerenwerk kunnen de jongerenwerkers vervolgens de verdieping in. Zo geven de jongeren aan goede ervaring te hebben met de één-op-één begeleiding die zij ontvangen.

Ik heb met de jongerenwerker een mindmap gemaakt met stappen wat ik doen kan bij b.v. flashbacks.

Jongerenwerk op school

Methodische principe: werken met de omgeving

Jongerenwerk op school is een goeie. Als er iets gebeurt op school dan zijn ze er gelijk om te helpen. Ze doen meer dan docenten.

Jongeren zijn erg enthousiast over het jongerenwerk op school. De oudere jongeren geven aan dat het heel fijn is om jongerenwerkers op school te hebben. Als er iets gebeurt of ze zitten ergens mee, dan zijn de jongerenwerkers direct beschikbaar. Ook wordt het door de jongeren als goed ervaren dat de jongerenwerkers bekende gezichten worden op school. Hierdoor is de stap om naar het jongeren centrum te komen voor hun kleiner.

Foto 2. Veilige plek jongerenwerk

Inzetten op talenten

Methodische principes: peer support, belonen, jongeren in hun kracht zetten

De jongeren zien het jongerenwerk als een plek waar ze zich kunnen ontwikkelen en waar de jongerenwerkers hen hierbij ondersteunen. Eén van de jonge meiden ziet het meidenwerk als een plek waar ze, samen met de andere meiden, tot bloei komt (foto 3). Een andere jongere geeft aan het fijn te vinden om creatief bezig te zijn en vindt het jongerenwerk een fijne plek om haar creativiteit te kunnen uitten (foto 4). Een derde jongere vertelt dat hij het leuk vindt om op de voorgrond te treden en 'in the picture' te staan (foto 5). Hij wil graag een rolmodel zijn binnen het jongerenwerk en hij vindt het fijn dat het jongerenwerk hem deze kans biedt en hem hierbij ondersteunt.

Foto 3. Bloeien bij het meidenwerk

Foto 4. Creativiteit bij het jongerenwerk

Foto 5. Talentontwikkeling bij het jongerenwerk

Het verhaal van een jongere laat duidelijk de meerwaarde van het jongerenwerk zien. Tijdens de tweede Photovoice-sessie vertelt F (15 jaar) over haar ervaringen met verslavingsproblematiek en seksueel misbruik. Daardoor vertrouwde ze niemand meer. Ze kwam bij het jongerenwerk terecht nadat ze uit de kliniek kwam en dat voelde direct als een fijne, vertrouwde plek. Ze heeft wekelijks een gesprek met een vaste jongerenwerker, maar ook de rest van de jongerenwerkers zijn er altijd voor haar. Het luisterende oor helpt haar goed. Ze heeft het gevoel dat er een oprechte verbinding is met de jongerenwerkers. Het jongerenwerk heeft veel voor haar betekend in de periode dat het heel slecht met haar ging. Ze is mantelzorger voor haar zus en door deel te nemen aan de activiteiten van het jongerenwerk kan ze even alle problemen van thuis loslaten.

Er is voor iedereen plek bij [sociaalwerkorganisatie], ongeacht leeftijd, achtergrond, geaardheid etcetera. Ik ben gay en had een laag zelfbeeld. Ik vond het moeilijk om mezelf te accepteren maar [jongerenwerker] heeft me hierbij geholpen en luistert altijd naar me. [...] Zonder het jongerenwerk had ik hier niet meer gezeten.

De rol van het jongerenwerk in criminaliteitspreventie – volgens de jongeren

Als je in die wereld [criminaliteit] zit kom je er moeilijk uit. Dus dat moet je voorkomen door een plek te bieden.

Een aantal jongeren had tijdens de groepsgesprekken een duidelijke mening over de jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit en de rol van het jongerenwerk hierin.

Jongeren benadrukken het belang van het inzetten van ervaringskennis, rolmodellen en peers (**peer-to-peer**). Dit zagen wij als onderzoekers direct terug tijdens de Photovoice-sessies waar diepgaande gesprekken plaatsvonden over onderwerpen als ernstige problemen op het gebied van mentale gezondheid, seksueel overschrijdend gedrag, onveiligheid en criminaliteit. Tijdens deze gesprekken deelden de jongeren (in sommige gevallen betrof dit jongeren die elkaar nog niet kenden) hun ervaringen met elkaar waarbij ze elkaar ondersteunden en elkaar soms zelfs tips gaven. Een aantal jongeren dat deelnam aan dit project gaf aan graag meer te willen betekenen voor jongeren en jongerenwerk op dit gebied. De vraag is of hier door het jongerenwerk nog op meer methodische wijze gebruik van gemaakt kan worden? Een overzicht van de ervaringen en suggesties voor verbetering van jongeren staan in de tabel 3.

Tabel 3 Hoe de rol van jongerenwerkers in criminaliteitspreventie versterkt kan worden volgens jongeren

Taken Preventieve middelen inzetten	
Over (on)veiligheid en criminaliteit	Rol van het jongerenwerk
De jongeren gaven verschillende redenen voor het voelen van onveiligheid: b.v. jongeren geven aan last te hebben 'van die fatbike jongeren' [jongeren met verhoogd risico op criminaliteit] en hebben hierdoor de neiging zelf minder vaak te komen.	Jongeren vinden dat de jongerenwerkers strenger mogen optreden hierin. Door duidelijke regels te stellen en deze ook te handhaven.
Volgens een aantal jongeren beland je in de criminaliteit door verkeerde vrienden of door verveling.	De jongerenwerkers moeten volgens hen meer de straat op om te kunnen zien wat er allemaal gebeurt.
Voor veel jongeren is het ontbreken van een fijne plek waar ze met regelmaat bij elkaar kunnen komen een gemis. B.v. in Haaksbergen ontbreekt volgens de jongeren een veilige plek die groot genoeg is voor jongeren om naartoe te gaan. Daardoor hangen ze op straat en komen ze volgens hen sneller in contact met jongeren die 'foute dingen' doen.	Volgens de jongeren zouden ze minder op straat hangen als ze een fijne plek hebben bij het jongerenwerk om bij elkaar te komen.
De jongeren geven aan dat als de gemeente hún verhaal hoort, hoe het echt is op straat bijvoorbeeld, dat dat anders overkomt. Wel benadrukken jongeren dat de gemeente dan ook bereid moet zijn echt te luisteren.	Volgens de jongeren zou het jongerenwerk een schakel kunnen zijn tussen de jongeren en de gemeente.

Een aantal jongeren die structureel bij een jongeren centrum komen geven aan last te hebben 'van die fatbike jongeren' en hebben hierdoor de neiging zelf minder vaak te komen. Ze vinden dat de jongerenwerkers strenger mogen optreden hierin (**methodische principe: werken met regels**). Eén van de jongeren geeft aan dat jongeren in de criminaliteit belanden door verkeerde vrienden of door verveling. Dit laatste ervaren de jongeren in Hengelo nadrukkelijk als een probleem. Volgens hen ontbreekt een veilige plek die groot genoeg is voor jongeren. Als ze op straat hangen worden ze steeds weggestuurd door de politie en door de politie naar een plek gewezen waar ze zich onveilig voelen omdat daar veel drugs gedeald wordt. Maar een alternatief is er niet. De jongeren uit een van de gemeenten ervaren veel problemen rondom het COA (gevechten, ervaren van onveiligheid). 's Avonds op straat voelt het niet veilig voor de jongeren.

De jongeren missen een locatie van het jongerenwerk waar de jongeren dagelijks na schooltijd naartoe kunnen. Volgens de jongeren zou het jongerenwerk een schakel kunnen zijn tussen de jongeren en de gemeente. De jongeren geven aan dat als de gemeente hún verhaal hoort, hoe het echt is op straat bijvoorbeeld, dat dat anders overkomt. Een aantal jongeren geven aan dat de jongerenwerkers te weinig op straat te zien zijn waardoor ze volgens hun niet goed kunnen zien wat er gebeurt op straat.

Opvallend is dat de jongeren allen vertellen een goede band met de jongerenwerkers te hebben en hun alles te kunnen vertellen. Echter, op de vraag of ze denken dat de jongerenwerker hun goed genoeg kent en ziet om het te weten als ze zich bezighouden met criminele activiteiten wordt gemengd gereageerd. Sommige jongeren denken dat de jongerenwerkers dit wel door zouden hebben terwijl anderen ervan overtuigd zijn dat dit niet het geval is.

Ik denk niet dat ze [jongerenwerkers] weten hoeveel al gebruikt en gedeald wordt. B.v. dealen achter het kerkje. Jongerenwerk zou kunnen helpen door de jongeren & gemeente beter in contact te brengen of met de boa/politie.

5. Conclusies en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

5. Conclusies en aanbevelingen voor vervolgonderzoek

In dit laatste hoofdstuk presenteren we de conclusies op basis van de tussentijdse onderzoeksuitkomsten. Ook beschrijven we de aandachtspunten voor het vervolg van het onderzoek.

5.1 Voorlopige bevindingen

Deelvraag 1: Welke rol hebben jongerenwerkers in criminaliteitspreventie?

Zowel jongerenwerkers, jongeren en netwerkpartners zien een belangrijke rol voor jongerenwerkers in criminaliteitspreventie. Jongerenwerkers vervullen een centrale rol in zowel reguliere als specifieke criminaliteitspreventie. Reguliere preventie vindt plaats via laagdrempelige activiteiten die jongeren weghouden van risicovolle situaties en hen ondersteunen in hun persoonlijke ontwikkeling. Door nabijheid, verbinding en het bieden van perspectief dragen jongerenwerkers bij aan een veiligere leefomgeving en het kansrijk opgroeien van jongeren. Indien nodig vervullen ze ook een brugfunctie tussen de jongeren en andere hulpverleners. Netwerkpartners, jongerenwerkers en jongeren zien onder andere een belangrijke rol voor jongerenwerkers in het signaleren van risicofactoren van criminaliteit bij jongeren.

Bij specifieke criminaliteitspreventie richten jongerenwerkers zich op jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit. Dit vraagt om een andere aanpak, meer expertise en extra tijdsinvestering. Deze handelingen passen niet altijd binnen het reguliere jongerenwerk en worden ook wel specialistisch jeugdwerk genoemd (De Jong & de Wit, 2024). Onze bevindingen zijn in lijn met eerdere studies door onder andere Adjiembaks, Boer en Oude Lansink (2022), Jong en De Wit (2024) en Koetsenruijter et al. (2024). Echter, hoewel specialistisch jeugdwerk niet goed past binnen de dagelijkse praktijk van het reguliere jongerenwerk betekent dit niet dat jongerenwerkers specialistisch jeugdwerk niet naast hun reguliere taken kunnen uitvoeren. Zij moeten hier wel door de gemeenten, hun organisaties en collega's in gefaciliteerd worden. Dit wordt door de Jong ook bevestigd in zijn meest recente visie op jeugd- en veiligheidsjongerenwerk (2025). Hij spreekt inmiddels liever van 'plus-preventie' [een intensieve, methodische en langdurige ondersteuning van jongeren met complexe problematiek] als complementair aan het jongerenwerk in de sociale basis.

Deelvraag 2: Hoe geven jongerenwerkers in de praktijk invulling aan hun rol in criminaliteitspreventie en hoe werken ze hierin samen met (formele en informele) partners?

Jongerenwerkers geven in de praktijk invulling aan hun rol in criminaliteitspreventie via een breed scala aan activiteiten en handelingen op drie uitvoeringsniveaus (micro, meso, macro) en verdeeld over vier hoofdcategorieën:

1) Signaleren:

jongerenwerkers herkennen risicofactoren bij jongeren, zoals problematisch gedrag of contacten met risicovolle netwerken. Ook landelijke trends worden actief gevolgd en meegenomen in hun werk.

2) Preventieve middelen inzetten:

de preventieve middelen die jongerenwerkers inzetten zijn veelal gericht op de beschermende factoren van criminaliteitspreventie. Jongerenwerkers gebruiken verdede educatieve activiteiten en zetten in op de krachten en talentontwikkeling van jongeren. Met betrekking tot de jongeren met verhoogd risico op criminaliteit ervaren jongerenwerkers uitdagingen in het contact leggen en de waarborging van de veiligheid voor alle jongeren en de jongerenwerkers zelf.

3) Samenwerken met (netwerk)partners:

samenwerking vindt plaats met formele en informele partners zoals scholen, wijkagenten, boa's, gemeenten en ouders. Jongerenwerkers nemen deel aan netwerkoverleggen, maar ervaren knelpunten in de erkenning en positionering van hun werk. Registratie van gegevens gebeurt beperkt, wat de zichtbaarheid richting netwerkpartners belemmert. Echter, kost registreren ook tijd, die de jongerenwerkers liever aan de jongeren besteden. Dit is een spanningsveld. De betrokkenheid van ouders varieert sterk per type contact met jongeren.

4) Deskundigheidsbevordering:

jongerenwerkers ontwikkelen hun expertise via reflectie, intervisie en casusbesprekingen. Hoewel ze de methodische principes vaak onbewust toepassen, is er een duidelijke wens om deze bewuster en meer methodisch in te zetten. Zo verdient het gebruik van ervaringskennis en rolmodellen meer aandacht. De onderzoeksresultaten wijzen erop dat jongerenwerkers bij het uitvoeren van handelingen gericht op specifieke criminaliteitspreventie op methodische wijze aandacht moeten besteden aan het **waarborgen van de veiligheid** van zowel jongeren als henzelf. Deze dimensie krijgt momenteel nog beperkte aandacht binnen het bestaande methodisch kader, maar zou kunnen worden beschouwd als een potentieel 13e methodisch principe.

Deelvraag 3: Hoe wordt de inzet van het jongerenwerk ervaren door jongeren, hun omgeving en stakeholders?

Jongeren ervaren het jongerenwerk als waardevol en betekenisvol. Ze zien de jongerenwerker als een vertrouwde en toegankelijke persoon die op een andere manier ondersteuning biedt dan ouders, docenten of hulpverleners. De kracht van het jongerenwerk zit volgens hen in het vermogen om écht verbinding te maken, aan te sluiten bij hun leefwereld en hen te stimuleren in hun talenten. Jongerenwerkers creëren een veilige plek waar jongeren zichzelf mogen zijn. Ook op school wordt het jongerenwerk door jongeren als waardevol gezien. De context waarin jongeren opgroeien speelt een grote rol in hoe zij veiligheid en ondersteuning ervaren. De beschikbaarheid van een jongeren centrum of andere fijne plek maakt verschil. Ook bredere maatschappelijke factoren hebben invloed. Ook maken een aantal jongeren zich zorgen over de focus van jongerenwerkers op jongeren met een verhoogd risico op criminaliteit. Voor hen is de aanwezigheid van deze jongeren bij activiteiten of in een jongeren centrum een reden om zelf niet of minder vaak naar het jongerenwerk te gaan.

Vanuit de netwerkpartners wordt de samenwerking met jongerenwerk positief beoordeeld. **Voorop staat dat er in de regio al veel en goed wordt samengewerkt.** Over de grote lijnen heen kennen de netwerkpartners elkaar, zijn ze op de hoogte van elkaars werkzaamheden en weten ze elkaar te vinden. Tegelijkertijd schuurt het soms. De doelstelling van het jongerenwerk staat niet altijd in lijn met andere belangen, zoals het terugdringen van overlast. Sommige netwerkpartners leggen een directe link tussen overlast en criminaliteit, terwijl anderen deze relatie juist ter discussie stellen. Een belangrijk spanningsveld zit in het delen van signalen over crimineel gedrag. Jongerenwerkers moeten hierin steeds een afweging maken: wat deel je, wanneer, en met wie? Het risico is dat het delen van informatie de vertrouwensband met jongeren schaadt maar het kan ook een veiligheidsrisico voor de jongerenwerker zelf opleveren. Dit grijze gebied wordt niet door alle netwerkpartners erkend, wat soms tot frictie leidt. Toch is er een gedeeld uitgangspunt: het belang van de jongere staat voorop. Hierdoor zijn er al sterke en goedlopende domeinoverstijgende samenwerkingsverbanden opgezet. Ook wordt er op meer informele wijze, bijvoorbeeld met behulp van een Whats-app groep, informatie, kennis en ervaringen met elkaar gedeeld.

Een terugkerend onderwerp tijdens dit onderzoek was online jongerenwerk. **Online jongerenwerk** lijkt onmisbaar in het contact met jongeren. Zowel jongerenwerkers als stakeholders zien dat jongeren zich veel online bewegen, op platforms als TikTok, Snapchat en Telegram. Toch ontbreekt het aan structurele tijd, budget en beleid om dit goed vorm te geven. Jongerenwerkers doen het vaak “erbij”, terwijl gemeenten nog zoekende zijn naar een duurzame invulling. Het maken van relevante content en het onderhouden van sociale media vraagt om specifieke vaardigheden en structurele

inzet. Wat jongeren online doen, is sterk verweven met hun offline leven. Online platforms zijn plekken waar risico's ontstaan, maar ook waar signalen zichtbaar worden. Een **methodische aanpak** van online jongerenwerk is nog onvoldoende geïntegreerd in beleid en praktijk. Jongerenwerkers geven aan behoefte te hebben aan training, methodische handelingsperspectieven en ondersteuning om structurele aandacht en duurzame borging van online jongerenwerk te garanderen. Hoe dit verder vorm te geven in Twente valt buiten de doeleinden van het project Drop In. Wel zien wij dit als aanbeveling voor vervolgonderzoek.

5.2 Verdieping en versterking van de handelingsperspectieven van het jongerenwerk

In de tweede helft van dit onderzoeksproject zullen we ons met name richten op het verder beantwoorden van deelvraag 4: **hoe kunnen jongerenwerkers hun aanpak gericht op criminaliteitspreventie verder versterken en wat is hiervoor nodig?**

De volgende projectactiviteiten zullen de komende anderhalf jaar plaatsvinden:

- Ontwikkeling handelingsplannen, monitoring, door ontwikkelen etc. (werksessies jongerenwerkers en focusgroepen stakeholders)
- Een vragenlijst is inmiddels uitgezet onder jongeren die bekend zijn met het jongerenwerk. De resultaten hiervan zullen meegenomen worden om de handelingsplannen verder te versterken.
- Overstijgende inzichten vanuit de drie Drop In werkplaatsen (Hogeschool Zuyd, Hogeschool van Amsterdam en Saxion) zullen gebundeld worden.

Een zevental aandachtspunten vragen om meer verdieping in het vervolg van dit onderzoek.

- Met de jongerenwerkers is gesproken over het inzetten van ervaringsdeskundigheid (**methodische principe: nabijheid**). Dit blijken zij nog niet bewust in te zetten hoewel uit gesprekken duidelijk wordt dat een gedeelde (culturele) achtergrond en ervaringen met jongeren positieve impact kunnen maken. De literatuur over criminaliteitspreventie en specialistisch jeugdwerk laat zien dat ervaringsdeskundigheid, bijvoorbeeld in de vorm van rolmodellen, als interventie veelbelovend is (Adjiembaks, Boer & Oude Lansink, 2022; Jong & de Wit, 2024).
- **Groepsaanpak versus individuele aanpak.** Vooralsnog wordt er bij de aanpak van jeugdcriminaliteit in de regio Twente voornamelijk ingezet op een groepsaanpak. Tijdens een studiereis naar Dublin (Ierland) met Stichting Halt en Social Werk Nederland kwam naar voren hoe een individuele aanpak van jongerenwerk, waarbij de omgeving en het gezin van de jongere nadrukkelijk betrokken wordt, tot positieve resultaten leidt. Dit vraagt van de jongerenwerkers wel een

flinke investering van uren voor het contact leggen en opbouwen van een betekenisvolle relatie.

- Jongerenwerkers hebben aangegeven te willen verkennen hoe **ouders meer betrokken** kunnen worden.
- De 12 **methodische principes** van het jongerenwerk zullen een centrale rol krijgen in de handelingsplannen. Hierbij moet ook aandacht zijn voor '**het borgen van veiligheid**' als aanvullende 13e methodische principe en de rol die de sociaal-werkorganisaties en netwerkpartners hebben in het faciliteren hiervan.
- Er liggen kansen voor het **jongerenwerk op school** om daar ook de jongeren te bereiken die niet naar de jongerencentra komen.
- Jongerenwerkers, netwerkpartners en jongeren zouden graag zien dat de jongerenwerkers meer op straat (**ambulant**) **werken**. Met de jongerenwerkers en hun organisaties zal verkend worden of dit wenselijk is en zo ja, wat er nodig is om ze daarin te faciliteren.
- Waar we aandacht voor moeten hebben is dat een focus op criminaliteitspreventie niet de aandacht verlegt van de maatschappelijke opgave van het jongerenwerk dat er 'voor alle jongeren' is en moet zijn. Reflectie op het vraagstuk rondom **inclusie versus exclusie** van jongeren is daarom nodig. Kortom, hoe vinden we als gemeenschap, jongerenwerkers, netwerkpartners, ouders en jongeren samen de juiste balans tussen die veilige laagdrempelige plek voor alle jongeren en tegelijkertijd die gerichte meer specialistische hulp voor die paar jongeren die het zo hard nodig hebben?

Bronnen

Bronnen

- Adamse, I., Nguyen, Q., Boertien, E., van Deuren, S., Eichelsheim, V., & Blokland, A. (2023). EPIC: Explaining, Preventing, and Intervening in organized Crime involvement – Resultaten systematische literatuurreviews. Amsterdam: Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR). Geraadpleegd van <https://www.nscr.nl/epic>
- Adjiembaks, S.D., Boer, A.H., Oude Lansink, M.J. (2022). [On]zichtbare beelden van jonge aanwas in de drugscriminaliteit: Een meta-analyse van tien deelonderzoeken in de regio Midden-Nederland. Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)
- Beijersbergen, K. A., Blokdijs, D., & Weijters, G. (2018). Recidive na high impact crimes: Recidive onder ouders van high impact crimes veroordeeld in de periode 2002-2013. WODC.
- Calderoni, F., Comunale, T., Campedelli, G. M., Marchesi, M., Manzi, D., & Frualdo, N. (2022). Organized crime groups: A systematic review of individual-level risk factors related to recruitment. Campbell Systematic Reviews, 18(1). <https://doi.org/10.1002/cl2.1218> <https://doi.org/10.1002/cl2.1218>.
- De Boer, H., Ferwerda, H., & Kuppens, J. (2022). Do or don't: Kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit. WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3154>
- De Groot, N., & Hajer, F. (2014). Beroepscode kinder- en jongerenwerk. BVjong. Geraadpleegd van <https://www.bvjong.nl/wp-content/uploads/2017/04/Beroepscode-BVjong-2014.pdf>
- Hoex, J., Vlaardingebroek, S., Balledux, M., Speetjens, P., & Vink, C. (2022). Opgroeien doe je samen: Bouwen aan een stevige pedagogische basis. Nederlands Jeugdinstituut.
- Jong, J. D., & de Wit, N. (2024). Plus-preventie voor de 2 procent. Vakblad Sociaal Werk, 25, 5-9.
- Jong, J.D. (2025). Visiedocument Jeugd- en Veiligheidsjongerenwerk: een visie op preventie en omleiding voor de "2%". Lectoraat Aanpak Jeugdcriminaliteit.
- Kennis, M., Rud, I., & Vissers, W. (2024). Criminaliteit. In Jaarrapport Landelijke Jeugdmonitor 2024. Centraal Bureau voor de Statistiek. Geraadpleegd van <https://longreads.cbs.nl/jeugdmonitor-2024/criminaliteit/>
- Koetsenruijter, R., Tuncay, B., Manders, W., & Sieckelinck, S. (2024). Preventie van jonge aanwas door jongerenwerk en straathoekwerk: Samenwerken aan positieve veiligheid: Literatuuronderzoek. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Youth Spot
- Merton, R. K. (1948). The self-fulfilling prophecy. The Antioch Review, 8(2), 193–210.
- Metz, J. W., & Sonneveld, J. (2012). De inloop als ingang. Onderzoeksrapport over de werking en de resultaten van de inloop als werkwijze in het grootstedelijk jongerenwerk.
- Metz, J., & Sonneveld, J. (2018). Methodisch werken in het jongerenwerk. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdams Kenniscentrum voor Maatschappelijke Innovatie.
- Moonen, X., & Kaal, H. (2017). Jeugdigen en jongvolwassenen met licht verstandelijke beperkingen en criminaliteit. Justitiële verkenningen, 43(6), p.p. 9-24
- Nederlands Jeugdinstituut. (2025). Wat is een jeugdinterventie? Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/interventies/wat-is-een-jeugdinterventie>
- Nederlands Jeugdinstituut (2020, 24 juni). Een sterke pedagogische basis voor een gezonde veilige en kansrijke ontwikkeling van kinderen en jongeren [PowerPoint-slides]. Geraadpleegd van https://www.netwerketandereogen.nl/media/filer_public/14/39/1439c999-a923-44fd-bbf8-e166616e7bc9/pedagogische_basis_en_preventie.pdf
- Nederlands Jeugdinstituut. (2025). Positieve ontwikkeling van jeugd. Geraadpleegd van <https://www.nji.nl/pedagogische-basis/positieve-ontwikkeling>
- Rapport Jongerenwerk Avedan. Samen verder.
- Servaas, L., Weerman, F., en Fischer, T. (2021). Risico-, versterkende en beschermende factoren voor crimineel gedrag.

Sonneveld, J., Metz, J., Schalk, R., & Van Regenmortel, T. (2021). Professional youth work as a preventive service: Towards an integrated conceptual framework. *International Journal of Adolescence and Youth*, 26(1), 340–355.

Teeuwen, M. (2017). LVB-jongeren in de ZSM-procedure: Over kwetsbaarheid en recidiverisico. In X. Moonen & H. Kaal (Red.), *Intelligentie en criminaliteit. Justitiële Verkenningen*, 43(6), pp. 92–105.

Van Doorn, L., Huber, M.A., Kemmeren, C., van der Linde, M., Räkens, M., & van Uden, T. (2013). *Outreachend werkt!. Libertas*

Weijers, I., Drie, D. van & Groningen, S. van (2013) Eruit groeien/eruit breken: stoppen met criminaliteit door jongvolwassen veelplegers, *Panopticon* 34, 1, 5-18.

Weijers, I. (2020). The role of partners and parents in young persistent offenders' struggles to desist from crime. *European Journal of Probation*, 12(2), 112-128.

Wijkracht z.d. Geraadpleegd van <https://skillz-jongerenwerk.nl/hengelo-borne/over-ons/> en <https://www.wijkracht.nl/over-ons>

Bijlage 1 Methodische principes van het jongerenwerk

Methodische principes van het jongerenwerk

Lectoraat Social Work

saxion.nl

Bijlage 2 Methodieken, methoden en interventies van het jongerenwerk

De termen **methodieken**, **methoden** en **interventies** worden vaak door elkaar gebruikt. Toch is het in de context van het project Drop In, waarbij we in de volgende fase handlingsplannen voor jongerenwerkers gaan ontwikkelen, belangrijk om de verschillende betekenissen te onderscheiden.

	Beschrijving	Voorbeeld
Methodiek	Een methodiek is een overkoepelende werkwijze of visie die richting geeft aan het handelen van jongerenwerkers. Een methodiek verwijst naar een op theorie gebaseerde manier van werken en bestaat niet uit één manier van doen. Het heeft achterliggende uitgangspunten en gaat over 'het waarom' van professioneel handelen (Buijten, 2023).	Een voorbeeld hiervan voor het jongerenwerk is ambulante of outreachend werken (het herstellen en versterken van de verbinding tussen burgers en de maatschappij (van Doorn et al., 2013, p.8).
Methode	Een methode is een concrete uitgewerkte aanpak, vaak met een stappenplan, die binnen de gekozen methodiek wordt toegepast. Methodisch werken is "een gestructureerde manier van denken en een bewustwordingsproces" (Buijten, 2023, p.77).	Voorbeelden hiervan zijn Join Us (methode om eenzaamheid onder jongeren te verminderen) en meidenwerk (helpt meiden van 10 tot 23 jaar bij hun identiteitsontwikkeling waarbij de specifieke leefwereld van meiden centraal staat (Boomkens, 2020)).
Interventie	De term interventie heeft verschillende betekenissen. In sommige contexten wordt er over interventie als synoniem voor methoden gesproken (NJI, 2025). Een interventie kan ook gezien worden als een specifieke actie of activiteit die binnen een bepaalde methode wordt uitgevoerd.	Voorbeelden hiervan binnen het jongerenwerk zijn het geven van een workshop over groepsdruk en keuzes maken, een sportactiviteit om jongeren te betrekken of een individueel gesprek over toekomstplannen. In deze gevallen zijn interventies ook handelingen te noemen.

Bijlage 3 Handreiking Photovoice

**Handreiking
Photovoice Methode
Jongeren**

Ontwikkeld voor het project
Drop In

